

‘Ik dacht dat dit zo hoorde’

Een verkennend onderzoek naar (ex-)partnergeweld onder lhbt+ jongeren

Auteurs:

Javier Koole (Rutgers, expertisecentrum seksualiteit)

Franca Hehenkamp (Atria, kennisinstituut voor emancipatie en vrouwengeschiedenis)

Jamie Groeneveld (COC Nederland, Nederlandse belangenorganisatie van lhbt+ personen)

Datum:

28-05-2024

Dankwoord

“The light of love is always in us, no matter how cold the flame”
(bell hooks, 2001)

We willen dit onderzoeksrapport opdragen aan alle lesbische, homoseksuele, bi+ en transgender (lhbt) jongeren die deelnamen aan het onderzoek en hun ervaringen met ons hebben gedeeld. (ex-)partnergeweld onder lhbt+ personen is een onderbelicht probleem. Door hun verhalen hebben we meer inzicht verkregen hoe lhbt+ jongeren daten, relaties en (ex-)partnergeweld ervaren. We zijn onwijs dankbaar dat deze deelnemers de tijd en energie hebben genomen om met ons in gesprek te gaan. Er zijn ervaringen gedeeld die een grote impact hebben gehad op de levens van de jongeren. We merkten dat veel van hen de noodzaak voelden om hun verhaal te delen, vooral bij de jongeren die (ex-)partnergeweld hebben meegemaakt. Ondanks deze negatieve ervaringen, zien we veel veerkracht bij de jongeren. Zo hebben veel van de jongeren de liefde voor zichzelf herontdekt, waarbij voor hen ‘jezelf zijn’ in een relatie centraal is geworden.

We willen iedereen in ons onderzoeksteam van Act4Respect Unlimited bedanken. In het bijzonder Britt Myren (Atria) en Anita Redert (Rutgers) die hebben meegedacht met de onderzoeksopzet, meehielpen met de dataverzameling en altijd voor ons klaar stonden. Ook willen we Thomas Garrod-Pullar (MenasWell) bedanken voor de input op de onderzoeksopzet en voor het delen van zijn perspectief op het benaderen van homo en bi+ mannen. Tot slot willen we Tomas Geling (COC) en Tess Czerski (Atria) bedanken voor het voorzien van de laatste feedback op het rapport.

Dit onderzoek is uitgevoerd door Act4Respect-Unlimited, een samenwerking tussen Atria, Rutgers en COC. Het onderzoek is gefinancierd door het ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap (OCW). Huisstijl: De Merkfabriek.

Inhoud

Dankwoord	2
Samenvatting	5
Abstract	6
Terminologie	7
1. Inleiding	8
2. Theoretisch kader	10
Online daten en relaties binnen de lhbt+ gemeenschap	11
(Ex-)partnergeweld	11
(Ex-)partnergeweld onder lhbt+ personen	12
Risicofactoren partnergeweld onder lhbt+ personen	12
3. Onderzoeksmethoden	15
Focusgroepen	15
Interviews met slachtoffers en plegers partnergeweld onder lhbt+ personen	15
Werving: strategie en bereik	16
Bereikte doelgroep	17
Tabel 1: Deelnemers focusgroepen	17
Tabel 1: Deelnemers interviews	17
Analyse	18
4. Navigatie in de queer dating wereld	19
(Online) ontmoetingen	19
Van daten naar een relatie	21
Gendernormen en verwachttingsmanagement tijdens het daten	23
5. 'Jezelf zijn': fijne en niet-fijne relaties	25
Fijne en niet-fijne relaties	25
Signalen van niet-fijne relaties	27
6. Ervaringen en impact van (ex-)partnergeweld	29
Ervaringen met partnergeweld	29
Vormen van partnergeweld	29
Impact van (ex-)partnergeweld	30
Hulp zoeken bij (ex-)partnergeweld	32
7. Kijk op liefde en relaties	35
8. Risicofactoren	37
Genderstereotypen en -normen	37
Genderidentiteit en seksualiteit	38
Minderheidsstress	40
Overige factoren	42
9. Behoeftte rondom preventie van (ex-)partnergeweld	43
Belang van voorlichting	43
Kennis over (on)gezonde queer relaties	44

Grenzen en communicatie	45
Het belang van een sociaal netwerk	45
Beschermdende factoren voor interventieontwikkeling	45
10. Conclusie en aanbevelingen	47
<hr/>	
Aanbevelingen preventie (ex-)partnergeweld lhbt+ personen	48
Beperkingen van het onderzoek	49
11. Literatuur	50
12. Bijlagen	53
<hr/>	
Tabel risicofactoren	53

Samenvatting

In dit interventie-gebonden onderzoek is middels interviews en focusgroepen opgehaald hoe lhbt+ jongeren daten, romantische relaties en (ex-)partnergeweld ervaren. Hierbij is specifiek gekeken naar risico- en beschermende factoren voor (ex-)partnergeweld onder lhbt+ jongeren. Het belangrijkste element in een fijne relatie is volgens de jongeren 'jezelf zijn'. Goede communicatie over verwachtingen en gevoelens en het respecteren van grenzen zien zij als essentieel onderdeel daarvan. Voor de jongeren die we spraken zijn aspecten van niet-fijne relaties vaak het omgekeerde van die van fijne relaties.

Bij de deelnemers die te maken hebben gehad met (ex-)partnergeweld zien we veel verschillende vormen van partnergeweld, die vaak ook door elkaar lopen: psychologisch, fysiek, seksueel geweld en controlerend gedrag. Vaak vond dit geweld zowel online als in het echt plaats. In sommige gevallen vond het geweld geheel online plaats, omdat jongeren volledige online relaties hadden. We zien dat jongeren last hebben van vooroordelen en stereotypen over hun seksualiteit en/of genderidentiteit. Dit is soms bewust en soms onbewust. Meerdere jongeren werden door hun partner niet geaccepteerd in hun genderidentiteit of seksualiteit. Dit uitte zich onder andere in *outing*, controlerend gedrag of psychologisch geweld. Ook is minderheidsstress een risicofactor van partnergeweld onder lhbt+ personen. In enkele gevallen speelt neurodiversiteit en van kleur zijn een rol in partnergeweld. In bijna alle gevallen valt op dat weinig kennis en vaardigheden hebben over wensen, grenzen een belangrijke factor was in de ongezonde relatie(s).

De impact van (ex-)partnergeweld op jongeren is enorm. Veel jongeren ontwikkelden (ernstige) mentale problemen, waar zij jaren later soms nog steeds last van hebben. Ook gaven zij aan minder of geen vertrouwen te hebben in daten en relaties en dat hun ervaring hun kijk op liefde heeft beïnvloed. Sommige jongeren ervaren problemen met seksualiteit als gevolg van (ex-)partnergeweld. Tegelijkertijd laten de jongeren veel veerkracht zien. Zij wisten uit de relatie te komen. Sommigen van hen zochten steun in hun sociale netwerk of bouwden een nieuw sociaal netwerk op en zochten psychologische hulp. Inzicht in de situatie en erkenning van wat hen is overkomen zijn belangrijk in hun herstel. De (h)erkenning hiervan door hulpverleners is essentieel, iets dat in sommige gevallen bij de respondenten en deelnemers tekortschoot.

Abstract

For this intervention-based research, interviews and focus groups were used to gather information on how LGBT+ youth experience dating, romantic relationships and intimate partner violence (IPV). We specifically looked at risk and protective factors for IPV among LGBT+ youth. The most important element in a healthy relationship, according to young people, is 'being yourself'. They see good communication about expectations and feelings and respecting boundaries as essential. For the young people aspects of unhealthy relationships are often the opposite of those of healthy relationships.

We see many different forms of IPV among the participants which are also often intertwined such as: psychological, physical, sexual violence and controlling behaviour. Often this violence took place both online and offline. In some cases, the violence took place entirely online, as some participants had full online relationships. We see that LGBT+ youth suffer from prejudice and stereotypes about their sexuality and/or gender identity. This is sometimes conscious and sometimes unconscious. Some of them were not accepted by their partner due to their gender identity or sexuality. This manifested itself in different ways such as outings, controlling behaviour or psychological violence. Minority stress is also a risk factor for partner violence among LGBT+ youth. In a few cases, neurodiversity and being of colour play a role in intimate partner violence. In almost all cases it stands out that having little knowledge and skills about wishes and boundaries was a major factor in the unhealthy relationships.

The impact of intimate partner violence on young people is grave. Many participants developed mental problems, from which they sometimes still suffer. They also reported having less or no confidence in dating and relationships, and some experience problems with their sexuality. Additionally, their experience has influenced their view of love. At the same time, the youth show a lot of resilience. They managed to get out of the unhealthy relationship. Some of them sought support in their social network or built a new social network and sought psychological help. Understanding the situation and acknowledging what happened to them are important in their recovery. It is essential that social workers acknowledge this issue, which was lacking in some cases of the LGBT+ youth we spoke.

Terminologie

Term	Definitie
Seksuele oriëntatie	Dit bestaat uit drie verschillende aspecten: Wat je voelt (verliefdheid, seksueel verlangen, liefde). Wat je ermee doet (flirten, relaties aangaan, seks hebben, of niet). En hoe je jezelf noemt (bijvoorbeeld bi, pan, homo, hetero, queer, asexueel). Deze drie aspecten hoeven niet tegelijk op te gaan. Je kan op jongens vallen, maar jezelf niet homo voelen bijvoorbeeld.
Lhb	Lesbisch: seksuele oriëntatie van vrouwen die voornamelijk gericht is op vrouwen. Homoseksueel: seksuele oriëntatie van mannen die voornamelijk gericht is op mannen. Biseksueel en bi+: seksuele oriëntatie die gericht is op meer dan één gender bi+ mensen noemen zichzelf biseksueel, bi+, pan, queer of fluïde, of gebruiken liever geen label. De term bi+ wordt steeds gangbaarder, omdat het breder en inclusiever is dan biseksualiteit.
Genderidentiteit	De diepgevoelde overtuiging vrouw, man of iemand daartussen of buiten te zijn.
Cisgender	Genderidentiteit van mensen die zich identificeren met de sekse die bij de geboorte is toegewezen.
Transgender	Genderidentiteit van mensen die zich niet identificeren met de sekse die bij de geboorte is toegewezen.
Non-binair	Genderidentiteit van mensen die zich niet herkennen in de tweedeling 'vrouw' en 'man'. Dit betekent dat iemand zich niet man of vrouw voelt, maar iemand daartussen of daarbuiten. Andere termen die mensen gebruiken om hun genderidentiteit aan te duiden zijn bijvoorbeeld genderqueer, agender, genderfluïde en bigender.
Genderstereotypen	Opvattingen over hoe mannen en vrouwen zouden moeten zijn en zich zouden moeten gedragen.
Seksueel grensoverschrijdend gedrag	Seksueel gedrag waarbij geen sprake is van instemming, gelijkwaardigheid en vrijwilligheid. Seksueel grensoverschrijdend gedrag wordt gebruikt als paraplueterm voor allerlei vormen van ongewenst seksueel gedrag, waaronder seksueel kindermisbruik, seksuele intimidatie en seksueel geweld.
Seksueel geweld	Seksueel geweld is penetratie (verkrachting) of andere seksuele handelingen (aanranding) tegen de wil van iemand. Dit kan gepaard gaan met geweld of dreiging met geweld maar dat hoeft niet per se. Ook kan gebruik zijn gemaakt van een situatie waarin iemand niet kon weigeren, bijvoorbeeld door middelengebruik.
(Ex-)partnergeweld	(Ex-)partnergeweld is geweld binnen een relatie waarbij één van de partners of ex-partners de ander probeert te controleren en te domineren. Het kan gaan om fysieke, psychische, seksuele en economische agressie, bedreigingen of geweldplegingen die de integriteit van de ander aantasten. Het geweld kan zowel in de fysieke leefwereld als online plaatsvinden.

1. Inleiding

Internationaal onderzoek laat zien dat lhbt+ jongeren meer risico lopen om slachtoffer en pleger te worden van partnergeweld en seksueel geweld dan heteroseksuele jongeren (Semprevivo, 2021). Cijfers van het SCP (Huijink & Damen, 2022) en onderzoek van Rutgers (Nikkelen et al., 2019) laten zien dat ervaringen met seksueel geweld hoger liggen bij lhbt+ personen dan bij mensen die zich identificeren als heteroseksueel. Ook online worden lhbt+ jongeren vaker slachtoffer van seksueel grensoverschrijdend gedrag. Homoseksuele en biseksuele jongeren hebben twee keer zoveel te maken met online incidenten dan heteroseksuele jongeren (CBS, 2020). Daarnaast is bekend dat lhb-jongeren vaker worden gedwongen tot het delen van beelden terwijl zij dat niet willen, ten opzichte van heteroseksuele jongeren (Van Ouysel, Walrave, de Marez, Vanhaelewyn & Ponnet, 2021). In een recent Nederlands onderzoek naar ervaringen van lhbt+ jongeren in niet-fijne relaties (Geling, Groeneveld, Schaap & Zadelhoff, 2024) gaf 42% van de 157 respondenten aan te maken te hebben met gevoelens van onveiligheid. Een kwart van de respondenten voelt zich zelfs vaak of meestal onveilig.

Het valt op dat er in de Nederlandse context weinig onderzoek is naar prevalentie en oorzaken van partnergeweld onder lhbt+ jongeren, in tegenstelling tot de Verenigde Staten waar meerdere studies zijn uitgevoerd die zich richten op de prevalentie van partnergeweld en seksueel geweld onder lhbt+ personen en specifiek onder jongeren (Brown & Herman, 2015; Kiekens et al., 2022; Martin-Storey et al., 2021; Semprevivo, 2021; Whitfield et al., 2021). Naast dat hier in de Nederlandse context weinig onderzoek naar is gedaan, zijn er weinig tot geen preventieprogramma's die zich specifiek richten op het voorkomen van partnergeweld en seksueel geweld onder lhbt+ jongeren (Greene et al., 2015). Uit onderzoek (Gray et al., 2020; Verwijs & Lünemann, 2013) is bekend dat in de preventie van partnergeweld het van belang is om risicofactoren aan te pakken, zoals genderstereotiepe opvattingen in relaties en een negatieve communicatiestijl tegen te gaan en beschermende factoren te stimuleren, waaronder een sociaal netwerk hebben en het uitpraten van spanning en conflicten. Er is echter minder bekend over welke risico- en beschermende factoren een rol spelen bij partnergeweld onder specifiek lhbt+ personen en hoe kennis hierover kan worden ingezet in preventieprogramma's. Bovendien zijn zorgverleners vaak minder goed voorbereid om met lhbt+ slachtoffers van partnergeweld te werken (Bermea, Slakoff & Goldberg, 2021; Drost et al., 2022).

In de preventie van (ex-)partnergeweld onder lhbt+ jongeren is het dan ook niet alleen belangrijk om te kijken naar hoe lhbt+ jongeren partnergeweld ervaren en hiermee omgaan, maar ook om te onderzoeken hoe zij daten, romantische relaties ervaren. Hebben lhbt+ jongeren bijvoorbeeld dezelfde behoeftes als het gaat om daten en romantische relaties? Wat helpt hen bij het navigeren van daten en relaties? In dit onderzoek wordt daarom de volgende hoofdvraag beantwoord: **Hoe ervaren lhbt+ jongeren daten, romantische relaties en (ex-)partnergeweld?**

Deze hoofdvraag wordt aan de hand van de onderstaande deelvragen beantwoord:

1. Hoe ervaren en navigeren lhbt+ jongeren daten en romantische relaties?
2. In hoeverre zijn lhbt+ jongeren bekend met het spectrum van partnergeweld?
3. Hoe ervaren lhbt+ slachtoffers en plegers (ex-)partnergeweld en hoe gaan ze ermee om?
4. Welke risico- en beschermende factoren spelen een rol in pleger- en slachtofferschap van (ex-)partnergeweld onder lhbt+ jongeren?
5. Wat is voor lhbt+ jongeren belangrijk in een interventie rondom de preventie partnergeweld?

Aan de hand van deze studie hopen wij mogelijkheden te bieden om interventies (door te) ontwikkelen voor professionals die met jongeren werken en zich richten op het voorkomen van partnergeweld onder lhbt+ personen. Zo kan dit rapport bijdragen aan het voorkomen van (ex-)partnergeweld onder lhbt+ jongeren en kunnen hulpverleners slachtoffers en plegers van partnergeweld beter worden ondersteund.

Om de hoofdvraag en deelvragen te beantwoorden wordt in hoofdstuk 2 het theoretisch kader van dit onderzoek uitgewerkt. In hoofdstuk 3 wordt de methodologie van het onderzoek behandeld, hoofdstuk 4 t/m 9 worden de deelvragen beantwoord. In hoofdstuk 10 wordt hieruit conclusies getrokken en worden aanbevelingen gedaan voor interventieontwikkeling rondom de preventie van (ex-)partnergeweld onder lhbt+ jongeren.

2. Theoretisch kader

Er is relatief weinig onderzoek gedaan naar daten, relaties en seksueel gedrag binnen de lhbt+ gemeenschap. Wel is bekend dat de relationele en seksuele ontwikkeling van lhbt+ jongeren vaak minder vanzelfsprekend verloopt dan die van heterojongeren. Dit komt mede doordat in de seksuele vorming thuis en op school lang niet altijd aandacht is voor seksuele- en genderdiversiteit waar deze doelgroep mee te maken heeft. Lhbt+ jongeren hebben hierdoor minder de gelegenheid om te experimenteren met seks, waardoor ze minder de mogelijkheid krijgen competenties die nodig zijn om seksueel weerbaar te zijn in romantische ontmoetingen te ontwikkelen, zoals het inschatten van een situatie, weten wat je wilt en kunnen communiceren over wensen en grenzen (Cense, Grauw & Vermeulen, 2019).

Daarnaast is bekend dat lhbt+ personen tegen verschillende belemmeringen en obstakels aanlopen tijdens het daten en relaties. Door gebrek aan rolmodellen en inclusieve seksuele vorming weten lesbische en biseksuele vrouwen minder goed wat ze kunnen verwachten in een relatie met een vrouw (Greene et al., 2015). Uit een Britse studie blijkt dat ze hierdoor (seksueel) grensoverschrijdend gedrag binnen een relatie eerder accepteren als 'normaal' (Donovan & Hester, 2014). Voor homo en biseksuele mannen blijkt uit internationaal onderzoek dat in sommige homosceres een norm bestaat dat men zin heeft in seks en hier ook naar handelt. Hierbij is het hebben van veel seks voor veel mannen binnen deze gemeenschap een manier om hun mannelijkheid te bewijzen. Deze factoren maken het lastiger voor homo en bi+ mannen om grenzen aan te geven tijdens het daten. Ook worden grenzen hierdoor makkelijker overschreden (McKie et al., 2020).

Bi+ personen krijgen onder andere vaak te maken met (geïnternaliseerde) bi-negativiteit en stereotypering, zowel op persoonlijk niveau als tijdens het daten en binnen relaties (DeCapua, 2017). Een voorbeeld van bi-negativiteit en stereotypen waar zij mee te maken hebben is de opvatting dat bi+ personen sneller zouden vreemdgaan of onbetrouwbaar zijn (Davids & Lundquist, 2018; Li et al., 2013). Maliepaard (2020) stelt dat sommige bi+ personen 'gebruikmaken' van de stereotypen door een relatievorm buiten de traditionele monogame relatie te zoeken. Dit kan positieve gevolgen hebben voor hun welzijn.

Er is relatief weinig onderzoek gedaan naar de ervaringen rondom daten en relaties van transgender personen. De ervaringen van transgender personen lopen erg uiteen. Dit heeft te maken met het transitieproces (Lewis, Doyle, Barreto & Jackson, 2021), of de partner deel uitmaakt van de lhbt+ gemeenschap of niet en of de persoon die het betreft trans feminien of trans masculien is (Araya, 2021). Daarnaast hebben transgender personen te maken met binaire standaarden in de maatschappij, in combinatie met heteronormatieve normen en verwachtingen. Deze hebben effect op hun relaties. Een voorbeeld hiervan is dat trans personen vaak bewust bezig zijn met het afwegen van wanneer het juiste moment is om hun identiteit te vertellen aan hun (toekomstige) partner, om mogelijke transfobe reacties te voorkomen (Araya, 2021).

Online daten en relaties binnen de lhbt+ gemeenschap

Uit verschillende onderzoeken blijkt dat online plekken en platformen van belang zijn voor lhbt+ jongeren om andere jongeren uit de gemeenschap te ontmoeten (Downing, 2013; Hawkins & Watson, 2017; Llewellyn, 2022; McKie et al., 2015). Voor jongeren die offline niet open over hun seksuele of genderidentiteit zijn speelt dit een grote rol (Arthur & Cabaniss, 2021; Dehaan et al., 2013). Lhbt+ jongeren maken gebruik van online platformen zoals dating-apps, sociale media en online forums om relaties en datingmogelijkheden te verkennen en te ervaren (Byron et al., 2019, 2020), vaker dan cis-hetero mensen (Johnson et al., 2017). Het verschil in het onlinedatingsproces voor lhbt+ jongeren vergeleken met cis-hetero jongeren is dat lhbt+ jongeren te maken hebben met een comingin- en comingoutproces.

(Ex-)partnergeweld

(Ex-)partnergeweld is geweld binnen een relatie waarbij één van de partners of ex-partners de ander probeert te controleren en te domineren. Het kan gaan om fysieke, psychische, seksuele en economische agressie, bedreigingen of geweldplegingen die de integriteit van de ander aantasten. Het geweld kan zowel in de fysieke leefwereld als online plaatsvinden. Bij partnergeweld is er meestal sprake van een machtsverschil, waarbij het slachtoffer (financieel) afhankelijk is van de dader. Hierdoor kunnen of durven slachtoffers de relatie vaak niet te beëindigen (Jonker & de Grauw, 2021). Er worden verschillende vormen van partnergeweld onderscheiden:

- **Psychologisch partnergeweld:** het vernederen van de partner, controleren wat de partner al dan niet mag doen, het achterhouden van informatie, de partner opzettelijk kleineren of in verlegenheid brengen, de partner isoleren van vrienden en familie, de partner geld ontzetten of de toegang tot hulpverlening (Hellemans et al., 2012)
- **Fysiek partnergeweld:** het intentioneel gebruik van fysieke kracht om de partner te kwetsen, pijn te doen, te verwonden en/of te doden¹.
- **Seksueel partnergeweld:** het dwingen van de partner tot seksuele handelingen ervaringen met manuele, orale, vaginale of anale seks tegen de wil (Nikkelen et al., 2019, p.33)

Online (ex-)partnergeweld

Psychologisch en seksueel partnergeweld kunnen ook online plaatsvinden. Daarnaast zijn er verschillende vormen van online geweld te onderscheiden (Act4Respect, 2023):

- **Ongewenste sexting:** het zonder toestemming delen van seksueel getinte beelden of het delen van beelden met anderen tegen de wil van diegene die erop staat. Niet alleen het zonder toestemming verspreiden van iemands beelden valt hieronder, maar ook het ongewenst ontvangen van seksueel getinte beelden, zoals dickpics.
- **Sextortion:** een vorm van afpersing waarbij gedreigd wordt om zonder toestemming seksueel beeldmateriaal te openbaren of iemand te dwingen om meer van dit soort beelden te delen of maken.
- **Exposen:** het 'ontmaskeren' van personen. Dit gaat vaak om meisjes en jonge meiden. Het kan dan gaan over het verspreiden van naaktfoto's of -filmpjes, beeldmateriaal waarop ze geen hoofddoek dragen, of het 'outen' van hun sekse-, seksuele en genderidentiteit. Naast beeldmateriaal kan het ook gaan om roddels, verhalen en privégegevens.

.....
¹ Dit omvat handelingen zoals krabben, duwen, een stoot geven, bijten, verstikken, door elkaar schudden, een vuistslag geven, aan de haren trekken, slaan, het gebruik van een voorwerp en/of het gebruik van eigen lichaamsgewicht of kracht tegen de partner.

- **Wraakporno:** wraak nemen doornaaktbeelden, soms met persoonsinformatie, door sturen of online plaatsen na van een ruzie in een vriendschap/relatie of na het verbreken van een relatie.
- **Online pesten:** een vorm van pesten online. Voorbeelden hiervan zijn haattweets of bedreigingen sturen, mensen uitsluiten van groepen of online leugens vertellen over andere mensen (Rutgers, 2020).
- **Online stalken:** het online stalken van andere mensen, zoals het continu volgen van iemands activiteiten of bijvoorbeeld locatie .

(Ex-)partnergeweld onder lhbt+ personen

Lhbt+ personen kunnen met verschillende specifieke vormen van partnergeweld te maken krijgen. Dit verschilt per genderidentiteit en/of seksualiteit. Specifieke vormen van geweld dat lhbt+ personen kan treffen zijn bijvoorbeeld het ongewenste 'outing' door de partner (worden gedwongen door de partner om uit de kast te komen over je genderidentiteit of seksualiteit) of het beperken van de genderexpressie van een partner om zo meer te passen binnen een traditioneel heteronormatief beeld van een relatie (Gillum & DiFulvio, 2012).

Bi+ personen kunnen te maken hebben met specifieke vormen van partnergeweld. Dit hangt samen met specifieke bi+ negatieve stereotypen. Het komt vaak voor dat biseksualiteit binnen relaties onzichtbaar wordt gemaakt, waarbij monoseksualiteit vaak als norm heerst (Maliëpaard, 2020). Hierbij is er een impliciete aanname dat mensen of heteroseksueel zijn óf homoseksueel, waardoor geleefde ervaringen van bi+ personen onzichtbaar zijn en niet erkend worden. Verder kunnen transgender personen te maken krijgen met transspecifieke vormen van (ex-)partnergeweld, zoals economische uitbuiting (terugtrekken van financiële ondersteuning voor hormonen), emotioneel geweld waarin de geleefde genderidentiteit van de trans persoon in twijfel wordt getrokken door diens partner of het bedreigen om de genderidentiteit te verhullen aan anderen (Garthe et al., 2018; Guadalupe-Díaz, 2019).

Obstakels voor het zoeken naar hulp onder lhbt+ personen

Er zijn verschillende onderzoeken die aantonen dat lhbt+ personen die slachtoffer geworden zijn van partnergeweld barrières ervaren om hulp te zoeken. Eén van de oorzaken hiervan is de assumptie dat partnergeweld alleen voorkomt binnen heterorelaties (Semprevivo, 2021). Ook kunnen stigma en stereotypen over de lhbt+ gemeenschap een oorzaak zijn. Stigma kan ervoor zorgen dat mensen geen hulp zoeken, omdat ze verwachten dat ze gediscrimineerd zullen worden door hulpverleners of omdat ze bang zijn om uit de kast te komen. Ook kan stigma ervoor zorgen dat lhbt+ personen daadwerkelijk gediscrimineerd worden of verkeerd worden geholpen door hulpverleners (Drost et al., 2022). Dit komt mede doordat hulpverleners weinig zijn getraind in deze problematiek (Drost et al., 2022; Semprevivo, 2021). Bovendien kunnen slachtoffers tijdens het krijgen van hulp andere vormen van geweld meemaken, zoals *victim blaming*.

Risicofactoren partnergeweld onder lhbti+ personen

Uit de wetenschappelijke theorie rondom partnergeweld komen verschillende risico- en beschermende factoren voor plegerschap en slachtofferschap van (ex-)partnergeweld naar voren. In bijlage 12.1 tabel risicofactoren zijn deze factoren verder uitgewerkt. Voor lhbti+ personen gelden dezelfde risico- en beschermende factoren op het meemaken of het plegen van partnergeweld als voor cis-hetero personen. Het is echter zo dat sommige risicofactoren in hogere mate gelden voor lhbt+ personen, waaronder mentale stress en hoog middelengebruik

(Edwards & Sylaska, 2013; Martin-Storey et al., 2021; Semprevivo, 2021). Daarnaast hebben heteronormativiteit en genderstereotypes invloed op minderheidsstress. Minderheidsstress is een specifieke risicofactor voor plegerschap of slachtofferschap van partnergeweld bij lhbt+ personen. Deze factoren worden hieronder verder toegelicht.

Minderheidsstress

Minderheidsstress is de stress die men ervaart als gevolg van het bekleden van een minderheidsstatus, waarbij het gaat om interne en externe stressoren (Meyer 2003, in Hellemans et al., 2012). Het is een specifieke vorm van sociale stress, waarbij mensen van de gestigmatiseerde groep unieke stressfactoren ondervinden die samenhangen met hun sociale status en identiteit. Minderheidsstress voor lhbt+ personen heeft overeenkomsten met minderheidsstress die wordt ervaren door mensen uit andere onderdrukte groepen, zoals etnische minderheden of vrouwen. Denk hierbij bijvoorbeeld aan ervaringen met discriminatie. Lhbt+ personen ervaren echter ook specifieke vormen van minderheidsstress. Zij bevinden zich vaker in de situatie waarin ze geneigd zijn om hun seksuele en genderidentiteit te verhullen. Mensen die dit doen, kunnen meer interne stressfactoren ervaren (Balsam, Beadnell & Molina, 2013).

Minderheidsstress voor lhbt+ personen bestaat uit vier componenten:

1. Externe stressvolle gebeurtenissen en omstandigheden, zoals vooroordelen, discriminatie en geweld;
2. Verwachtingen van zulke gebeurtenissen en omstandigheden en de waakzaamheid die daarbij komt kijken, zoals verwachtingen van afwijzing;
3. Geïnternaliseerde homofobie;
4. Stress gerelateerd aan de verhulling van iemands seksuele oriëntatie of genderidentiteit.

Minderheidsstress bevat enerzijds distal-minderheidsstressoren: objectieve stressoren die niet afhangen van de perceptie of beoordeling van een individu, bijvoorbeeld dat lhbt+ jongeren geweld op school meemaken op basis van hun identiteit (Kaufman & Baams, 2021) (1. Externe stressvolle gebeurtenissen). Anderzijds bestaat minderheidsstress ook uit stressprocessen die meer subjectief zijn en daarmee gerelateerd zijn aan zelfidentificatie. Deze identiteiten variëren in de sociale en persoonlijke betekenissen die daaraan gehecht worden en daarmee ook in de stress die het met zich mee kan brengen. Zo kunnen sommige lhbt+ personen bijvoorbeeld meer waakzaam zijn in interacties met andere personen (2. verwachtingen van afwijzing), hun identiteit verbergen uit angst (4. verhulling) of stigma geïnternaliseerd hebben (3. Geïnternaliseerde homofobie) (Meyer, 2003).

Verschillende onderzoeken hebben gekeken in hoeverre minderheidsstress samenhangt met partnergeweld onder lhbt+ personen (Eric S. Reyes et al., 2022; Longobardi & Badenes-Ribera, 2017; Martin-Storey et al., 2021; Semprevivo, 2021). Deze onderzoeken tonen aan dat geïnternaliseerde homofobie, het bewustzijn van stigma en het meemaken van discriminatie op basis van seksuele oriëntatie verband houden met partnergeweld. Hierbij merken ze op dat deze risicofactoren samengaan met andere risicofactoren voor partnergeweld.

(Gender)stereotypes

Zoals hierboven beschreven zijn rigide gendernormen een risicofactor voor partnergeweld. Uit onderzoek blijkt dat lhbt+ personen die zich meer masculien identificeren, een hogere mate van slachtofferschap, plegerschap en acceptatie van partnergeweld vertonen. Een verklaring

hiervoor is dat de masculiene genderrolverwachtingen, van sterk, agressief en hard zijn, een rol spelen in plegerschap en de acceptatie van partnergeweld (Semprevivo, 2021).

Daarnaast krijgen groepen binnen de lhbt+ gemeenschap te maken met verschillende (gender)stereotypes die op deze groepen een verschillende uitwerking kunnen hebben. Zo krijgen bi+ personen vaak te maken met stereotypen zoals 'hyperseksualiteit, ontrouw, het zowel nodig hebben van mannen en vrouwen om gelukkig te zijn' (Maliepaard, 2020, p.8).

Andere risicofactoren

Mensen die tot een seksuele of genderminderheid behoren krijgen in hun jeugd vaker te maken met huiselijk geweld of geweld van hun omgeving (Kaufman & Baams, 2021). Zoals in 2.3 besproken is het meemaken van gewelds- of traumatische ervaringen in de jeugd een risicofactor voor plegerschap van partnergeweld. Het meemaken van geweld in de jeugd, kan bij lhbt+ personen dus extra meespelen in het risico op het ervaren van partnergeweld.

Intersectionaliteit

Een intersectionele benadering is belangrijk om (ex-)partnergeweld onder lhbt+ personen te begrijpen (Donovan & Hester, 2014). Intersectionaliteit verwijst naar de kruisingen (intersecties) van verschillende maatschappelijke kenmerken en posities die de geleefde ervaringen van mensen beïnvloeden (Cho et al., 2013). Met een intersectionele benadering wordt gekeken hoe verschillende vormen van ongelijkheden doorkruizen op basis van iemands achtergrond en positie in de samenleving. Uit internationaal onderzoek blijkt dat intersecties zoals etniciteit, gender, seksuele oriëntatie en economische status invloed kunnen hebben op het meemaken van (ex-)partnergeweld (Donovan & Hester, 2014; Semprevivo, 2021). In dit onderzoek zal daarom een intersectionele benadering gehanteerd worden, en worden de achtergrondkenmerken van deelnemers, zoals ethnische achtergrond, leeftijd, gender en seksuele oriëntatie meegenomen.

Beschermende factoren partnergeweld onder lhbt+ personen

Wat betreft beschermende factoren komen er uit de literatuur geen factoren naar voren die specifiek gelden voor lhbt+ personen. Wel kan het zijn dat de beschermende factoren beïnvloed worden door risicofactoren die specifiek gelden voor lhbt+ personen, zoals minderheidsstress. Zo kan de beschermende factor 'zelfvertrouwen en positief zelfbeeld' en 'het hebben van sociale steun' beïnvloed worden door de risicofactor 'minderheidsstress'. Hieronder worden enkele te beïnvloedde beschermende factoren opgenoemd:

- Zelfvertrouwen en positief zelfbeeld;
- Sociale vaardigheden;
- Het goed kunnen uitpraten van spanningen en conflicten;
- Erkenning van geweld door het slachtoffer;
- Het hebben van sociale steun, inclusief familie en vrienden;
- Een goed sociaal netwerk.

3. Onderzoeksmethoden

In dit hoofdstuk beschrijven wij de kwalitatieve onderzoeksmethodes die zijn gebruikt om te achterhalen hoe lhbt+ jongeren daten, romantische relaties en (ex-)partnergeweld ervaren.

Focusgroepen

Om zicht te krijgen op de wijze waarop lhbt+ jongeren daten en romantische relaties navigeren en ervaren zijn twee focusgroepen gehouden met lhbt+ jongeren van 16 tot 25 jaar. Bij de eerste focusgroep waren 8 deelnemers aanwezig en bij de tweede waren 5 deelnemers aanwezig. Focusgroepen is een methode waar op basis van verschillende thema's een groeps gesprek wordt gehouden. Hierdoor is het mogelijk om verschillende opvattingen en meningen van de doelgroep te achterhalen (Hennink et al., 2011). Met behulp van een topiclijst en focusgroepprotocol² zijn verschillende thema's behandeld, zoals (online) date-ervaringen, ervaringen met romantische relaties, maar ook opvattingen op (romantische) relaties. Zo is er gebruik gemaakt van verschillende post-itopdrachten over online daten en de werkvorm 'de relatiecheck' van de interventie Happy2gether.³ Tijdens de focusgroepen is op verschillende manieren de veiligheid van de bijeenkomst gewaarborgd. Om dit te realiseren waren twee moderators bij de bijeenkomst, waarvan minimaal een moderator uit de lhbt+ gemeenschap kwam en een vrouw. Dit was belangrijk omdat deelnemers zo iets van zichzelf konden terugzien in de moderators. Tegelijkertijd konden de moderators hun ervaringen gebruiken om het gesprek te openen en te faciliteren. Er was wel een leeftijdsverschil van minimaal 5 jaar tussen de moderators en deelnemers, hetgeen mogelijk de afstand tussen deelnemers en moderators vergroot heeft. Verder werden bij elke focusgroep aan het begin gedragsregels opgesteld zoals 'alles wat hier besproken wordt blijft hier'. Ook kregen alle deelnemers na de focusgroep een infowijzer met extra informatie over relatie & daten specifiek gericht op lhbt+ jongeren.⁴ Tot slot is er geprobeerd om een informelere sfeer te creëren, met onder andere de aanwezigheid van pizza's en drinken. Dit zorgde voor een ontspannen stemming. Alle respondenten van de focusgroep kregen een vergoeding van 15 euro.

Aan de hand van deze focusgroepen konden verschillende opvattingen over (online) daten, relaties en ervaringen met fijne en soms niet fijne relaties worden besproken. Hierbij was er ruimte voor verschillende perspectieven.

Interviews met slachtoffers en plegers partnergeweld onder lhbt+ personen

Om te achterhalen hoe lhbt+ slachtoffers en plegers partnergeweld ervaren en daarmee omgaan is gekozen voor een interviewmethode, omdat in groeps gesprekken de individuele ervaringen niet allemaal aan bod kunnen komen (Schuyf, 2009). Hiervoor zijn 13 semigestructureerde diepte-interviews gehouden met jongeren van 16 tot 25 jaar die slachtoffer en/of pleger zijn geweest van (ex-)partnergeweld. Respondenten konden in de interviews hun ervaringen met partnergeweld op een veilige manier bespreken. Verder hebben de interviews geholpen om op een genuanceerde manier context te bieden aan de ervaringen en was het

² dit protocol is op te vragen bij de onderzoekers

³ Zie hier de Happy2gether interventie: <https://shop.rutgers.nl/nl/webwinkel/happy2gether/61097499&page=>

⁴ De informatie beschreef hulporganisaties (zoals Sense, switchboard of slachtofferwijzer) waar de deelnemers naar toe konden gaan, wanneer ze behoefte hadden om verder over hun ervaringen te praten of hulp wilden zoeken. De infowijzer is op te vragen bij de onderzoekers van de alliantie Act4Respect-Unlimited.

mogelijk om in te zoomen op de factoren die bijdragen bij het meemaken van (ex-)partnergeweld.

De interviews richtten zich op voorgaande fijne en niet-fijne relaties van de respondenten. Hierbij werd specifiek gevraagd naar wat een fijne en niet-fijne relatie voor hen betekent. Verder is er ingegaan op de verschillende vormen van grensoverschrijding die de respondenten hebben meegemaakt gedurende een relatie en of respondenten zelf ook pleger waren van grensoverschrijding in de relatie. Tot slot is ingegaan op wat liefde betekent voor de respondenten. Voorgaand onderzoek demonstreert dat het vragen naar liefde de beweegredenen en complexiteiten van niet-fijne relaties kan blootleggen.⁵

Vanwege het gevoelige onderwerp is naast een topiclijst een interviewprotocol gemaakt om de veiligheid van de respondent en interviewer te waarborgen. Hiervoor is een protocol ontwikkeld, zodat de interviewer wist wat die kon doen wanneer respondenten informatie delen die bijvoorbeeld strafbaar zijn en nog steeds plaatsvinden. Verder kregen alle respondenten na het interview een infowijzer met extra informatie over relatie & daten specifiek voor lhbt+ jongeren. Deze infowijzer konden de respondenten gebruiken om extra hulp of informatie te krijgen bij instanties over fijne en niet-fijne relaties. Alle respondenten van de interviews kregen voor hun tijd een vergoeding van 15 euro in de vorm van een cadeaubon.

Werving: strategie en bereik

Voor de werving van het onderzoek heeft tweeledige werving plaatsgevonden. Een werving waarin respondenten werden gezocht voor de focusgroepen en een andere voor de interviews. Er werden convenience samples gebruikt waarin voor de focusgroepen er gezocht werd naar lhbt+ jongeren van 16 tot 25 jaar die in het algemeen ervaring hebben met relaties en daten. Bij de interviews werd specifiek gezocht naar lhbt+ jongeren die ervaring hebben met niet-fijne relaties. Bij de werving werd een 'overt' benadering gehanteerd, dit betekent bijvoorbeeld dat de respondenten van de interviews wisten dat het interview zou gaan over hun ervaringen met niet-fijne relaties (Bryman, 2012).

Voor de werving van de respondenten werden verschillende communicatiekanalen gebruikt, zoals de sociale media platformen van Atria, Rutgers en COC in het kader van de alliantie Act4Respect-Unlimited. Tijdens het aanmelden via een online formulier werden enkele vragen gesteld over het thema en de manier waarop ze mee willen doen aan het onderzoek. Door het gebruik maken van een aanmeldformulier bij de focusgroepen en interviews was het mogelijk om te selecteren op leeftijd, gender en seksuele oriëntatie. Hierdoor konden we een zo divers mogelijke poule van deelnemers selecteren en verschillende ervaringen verzamelen.

.....
⁵ Het interviewprotocol is geïnspireerd op voorgaande onderzoeken zoals de COHSAR (Comparing Heterosexual and Same Sex Abuse in Relationships) onderzoeken van Donovan & Hester (2014) en later uitgevoerd van Donna Clutterbuck (2018).

Bereikte doelgroep

De volgende tabellen geven een overzicht van de deelnemers die we bereikt hebben voor de focusgroepen en interviews. De namen zijn pseudoniemen en dus niet de echte namen van de deelnemers:

Tabel 1: Deelnemers focusgroepen

Pseudoniem	Gender	Leeftijd	Lhbt+ identificatie
Jip	Non-binair	17	Biseksueel, transgender, queer
Lieve	Vrouw	16	Queer
Puck	Girlflux	17	Trans & panseksueel
Toni	Genderfluïde	17	Queer, Transgender, panseksueel, genderfluïde
Afiah	Vrouw	17	Queer
Ramona	Vrouw	21	Lesbisch
Inge	Vrouw	24	Queer; panseksueel
Lotte	Vrouw	19	Queer (nog zoekende)
Hannah	Vrouw	17	Lesbisch
Mirjam	Vrouw	17	Panseksueel (mogelijk aromantisch)
Morgan	Vrouw	21	Pan & genderquestioning
Sam	Non-binair	21	Transgender, queer, aseksueel, panromantisch;
Daan	Man	20	Homoseksueel

Tabel 1: Deelnemers interviews

Pseudoniem	Gender	Leeftijd	Lhbt+ identificatie
Vanessa	Non-binair	19	Non-binair, aseksueel, biseksueel
Seth	Man	18	Transgender
Tom	(cis) Man	20	Homo/biseksueel
Lukas	Man	16	Biseksueel, transgender
Marit	Man	21	Biseksueel, transgender
Alex	Genderfluïde	19	Transgender
Lisanne	Vrouw	20	Queer
Sigrid	Vrouw	23	Biseksueel of queer
Jordan	Non-binair	20	Queer/panseksueel
Suus	Vrouw	23	Biseksueel
Linda	Vrouw	24	Biseksueel/queer
Nani	Non-binair	23	Queer, Bi+ en transgender
Tijn	Non-binair trans	21	Queer

In totaal hebben 26 jongeren uit de lhbt+ gemeenschap meegedaan aan het onderzoek waaruit 13 meededen met de focusgroepen en 13 met de interviews. Een diverse groep jongeren op basis van leeftijd, seksuele- en genderdiversiteit hebben deelgenomen aan het onderzoek. Verder was de populatie ook verspreid, van Groningen tot Tilburg. Hierdoor heeft dit onderzoek verschillende perspectieven kunnen verzamelen over de diverse ervaringen binnen de groepen. Hierbij moet worden opgemerkt dat sommige perspectieven onderbelicht blijven, zo hebben geen trans vrouwen meegedaan en deden maar twee cis mannen mee met het onderzoek.

Analyse

De interviews en focusgroepen zijn opgenomen en getranscribeerd. Vervolgens is een thematische analyse uitgevoerd op de transcripten (Bryman, 2012). Voor de analyse zijn concepten en fenomenen uit het theoretisch kader geselecteerd met aandacht voor de onderzoeksvragen. Hieruit zijn thema's opgesteld waarop de transcripten zijn geanalyseerd. De volgende thema's zijn meegenomen:

- (Online) ontmoetingen;
- Ervaring (ex-)partnergeweld;
- Impact (ex-)partnergeweld;
- Invloed van gendernormen;
- Uitwerking minderheidsstress.

Vervolgens zijn de thema's geclusterd. Via het clusteren van de thema's konden verbindingen worden gemaakt tussen de verschillende ervaringen van de deelnemers. Tijdens de analyse was er ruimte om nieuwe thema's te identificeren. Zo werd de volgende aanvullende thema geïdentificeerd: 'jezelf zijn in de relatie'.

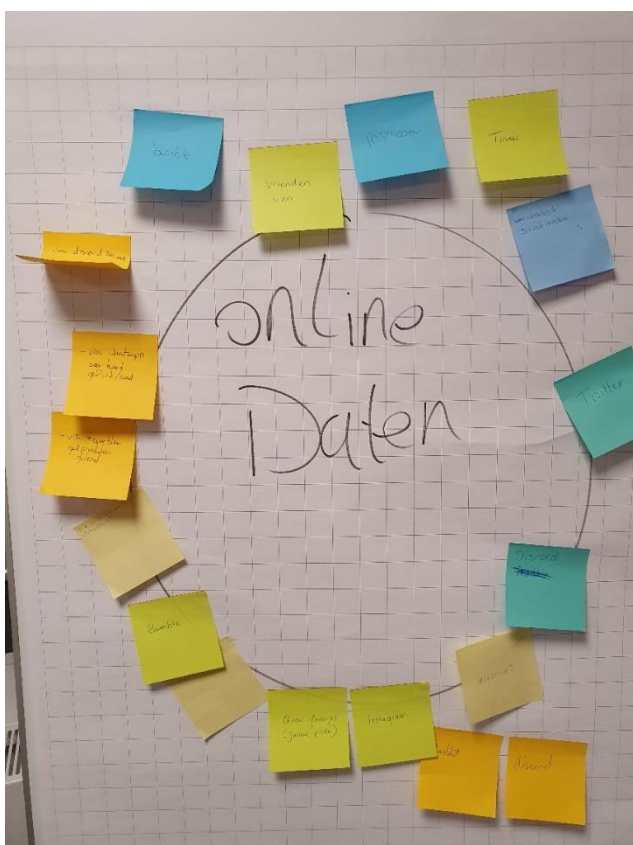
In de komende hoofdstukken worden de resultaten beschreven op basis van de uitkomsten van de analyse. Bij specifieke resultaten wordt de wetenschappelijke literatuur aangehaald om de uitkomsten te duiden.

4. Navigatie in de queer dating wereld

In dit hoofdstuk bespreken we op basis van de interviews en focusgroepen hoe lhbt+ jongeren daten, (romantische) relaties ervaren en navigeren.

(Online) ontmoetingen

Alle deelnemers die mee hebben gedaan met het onderzoek hebben ooit een ervaring gehad met een relatie. De meeste deelnemers van het onderzoek vertelden dat ze begonnen met daten toen ze de rond de 14/15 jaar waren. De deelnemers ontmoetten hun partners of exen op verschillende manieren. Sommige hebben hen ontmoet op school, bij een feestje, een conventie, maar ook online. Tijdens de focusgroepen is gevraagd aan de deelnemers wat zij vonden van het gebruik van sociale media en online daten om een match te vinden. Er werden tijdens de focusgroepen verschillende datingapps benoemd zoals Tinder en Bumble, maar er werden ook veel online sociale media apps benoemd zoals Instagram, Snapchat, Yubo, Twitter/X, Discord, Jong & Out.

Afbeelding 1: foto brainstorm online daten.

De deelnemers gebruiken deze apps om andere jongeren te vinden met wie ze een band aan kunnen gaan of daten. Deelnemers zien verschillende voordelen om deze apps te gebruiken. Zo gaven ze aan dat het gebruik van sociale media en datingapps helpt in de selectie van een match om andere gelijkgestemden te vinden of omdat het meteen duidelijk is dat iemand van de lhbt+ gemeenschap is. Dit was ook het geval bij Daan toen hij net uit de kast kwam:

Toen ik uit de kast kwam was mijn neef al uit de kast. Dus ik heb best wel veel aan hem gehad qua tips en ook gewoon vertrouwen. Ik vond het heel prettig om met hem te praten over waar ik mee zat. En toen raadde hij me aan om bij Jong & Out een account aan te maken. Ik was toen 15. Daar kon ik heel mensen vinden die hetzelfde verhaal hadden als ik. Ik voelde me om m'n gemak. En zo is dat eigenlijk ontstaan. Daar had ik ook mijn eerste date van toentertijd.

Verder werd het gebruik van datingapps door sommige deelnemers als veiliger gezien. Een deelnemer geeft aan:

Het veiliger is omdat je in ieder geval eerst nog fysieke afstand hebt, dus eerst heb je dan gewoon die afstand en als je dan echt zit van oké, ik vertrouw je, dan kun je naar diegene toegaan. [Jip]

Daarnaast wordt als voordeel benoemd dat het mogelijk is om mensen te blokkeren, bijvoorbeeld als de date minder goed is verlopen, of als iemand toch een 'naar' persoon blijkt te zijn. Er worden ook nadelen benoemd bij het gebruik van deze apps. Voor sommige is het gebruiken van datingapps lastiger, omdat online chatten hen minder goed afgaat. Een deelnemer verwoordt het als volgt:

Ik ben niet zo goed in al die online dingen. Dan raak ik in gesprek met iemand. Maar ik ben niet zo'n goede prater. In het echt dan gaat het beter. Maar online weet ik op een gegeven moment niet meer wat ik wil zeggen. Online gaat het gesprek dan dood en dan praat je nooit meer met elkaar. [Morgan]

Een ander nadeel dat vaker benoemd wordt tijdens de focusgroepen is dat, hoewel de anonimiteit en de mogelijkheid om afstand te nemen van anderen ook als voordeel werden gezien, dit ook in de weg staat om kwalitatieve connecties te maken met iemand. Of dat personen op datingapps zich kunnen voordoen als iemand die ze niet zijn. Dit gesprek tussen twee deelnemers vat dit samen:

Jip: Het is makkelijker om iets online te appen dan in het echt te zeggen. Over bepaalde dingen kan het ook qua snelheid anders gaan qua wat je wil zeggen en wat je kwijt kan en wat niet.

Inge: Ja, ik denk dat dat tegelijkertijd ook wel een probleem is juist.

Jip: Ja zeker.

Inge: Zo ervaar ik dat in ieder geval wel.

moderator: Als een probleem?

Inge: Ja, omdat voor mij, hoe ik het ervaar dat je dat wel sneller uit echt contact komt. En echt verbinding kan aangaan of inzien dat dat er überhaupt misschien niet eens is. Dus ik ben ook wel meer fan van, van iemand online ontmoeten en praten. Maar liever wel zo snel in het echt.

Sommige deelnemers uit de focusgroepen en interviews hebben ook vervelende ervaringen gehad met het gebruik van deze apps. Zo ook Hannah:

Ik had dat vooral op Yubo. Ja toen was ik ook nog van naja tuurlijk ik val op jongens. Maar daar zitten echt wel slechte types op, waar ik niet zo heel blij mee was. (...) Maar ik heb niet zulke leuke dingen meegemaakt. Ik heb echt wel jongens die mij hebben lopen stalken. Allemaal dingen van me wouden. En dreigementen naar me gingen sturen. En dat ik was van: "laat me gewoon met rust". Ja dat is gestopt toen ik het had uitgezet dat jongens mij konden swipen. Ja en je zag het in heel veel meiden hun biografieën dat het was van ik stuur niks naar je. Dat was een beetje een vage plek voor mij.

Deze bevindingen illustreren dat de onlinewereld veel te bieden heeft voor de jonge lhbt+'ers, zoals het vinden van gelijkgestemden en dat het in sommige gevallen als veiliger wordt beschouwd. Dit is ook in overeenstemming met de literatuur (Downing, 2013; Hawkins & Watson, 2017). Wel zijn er verschillende nadelen, zoals dat het maken van een kwalitatieve connectie met mensen online lastiger is. Dit komt mede door de anonimiteit van de apps. Daarbij hebben sommige deelnemers negatieve ervaringen via deze apps. In hoofdstuk 6 gaan we hier dieper op in. Er zal nu aandacht besteed worden aan wat na de ontmoeting plaatsvindt, namelijk het daten. Op wat voor manieren navigeren de lhbt+ jongeren die we gesproken hebben het daten en hoe ontstaan hun relaties?

Van daten naar een relatie

Gedurende onze gesprekken (focusgroepen en interviews) met lhbt+ jongeren hebben we verschillende ervaringen verzameld over hoe het daten is verlopen en hoe relaties zijn ontstaan. De ervaringen met daten zijn zeer verschillend en daten werd op allerlei verschillende manieren gedaan. Sommige jongeren gingen 'klassiek' op date zoals Tom in een interview vertelt:

En hoe het daten er destijds aan toe ging, was denk ik wel iets meer klassiek, zeg maar. Echt op date gaan en zo, en uitstapjes maken en dat soort dingen.

Het klassiek op date gaan voor hem is het maken van uitstapjes en samen activiteiten ondernemen. Andere deelnemers konden niet samen uitstapjes maken, omdat ze een langeafstandsrelatie of een volledige online relatie hadden. Toch kon er wel gedatet worden:

Op YouTube had ik dan een film gehoord en dan ging ik het zo streamen. Of wanneer we het via Disney Plus gingen kijken, dan gingen we allebei tegelijk zo kijken omdat je dat niet kan streamen. [Tijn]

Wat verschillende deelnemers ook vertellen is dat ze vaak (bijna) geen dates hebben gehad met iemand voordat het een relatie werd. Zo zijn sommige relaties spontaan gegroeid uit vriendschappen of zijn er door middel van casual afspraakjes een relatie ontstaan, zoals bij Jordan:

Dus het was niet echt daten. Het was meer gewoon, we waren samen, we praten heel veel, en toen zijn we naar elkaar toegegroeid.

De relatie die de jongeren vormden zijn ook divers, waarbij sommigen monogame, polyamoureuze, of andere vormen van relaties hebben. Een deelnemer vertelt hieronder over diens keuze om momenteel een ethisch niet-monogame relatie te hebben:

Omdat we heel zeker zijn van elkaar. Dat is vooral hoe het tussen ons is, dus dat we van alle dingen in het leven zijn wij de constante factor en dus daarin zijn wij ook tot het besluit gekomen van verloven of geregistreerd partnerschap. Maar gewoon omdat we dat wel graag wilden en verder wilde gaan. Ik geloof niet dat je alleen maar van één persoon kan houden of dat het niet is gek dat je je vrienden kan zoenen of whatever. Dat soort dingen, daar geloof ik niet echt in. En mijn partner ook niet. [Nani]

Een mogelijke verklaring dat de lhbt+ jongeren vaker kiezen voor andere relatiestructuren is dat bij deze groep zich verzetten tegen de voorgeschreven gendernormen (Gillum & DiFulvio, 2012; Maliepaard, 2020) en dat meenemen in de relaties die ze opbouwen. Het volgende gesprek in een focusgroep vat het als volgt samen:

Lieve: Ja je kan ook zeggen, vroeger gingen mensen zeg maar een soort van verplicht trouwen zo van. Oh ja, we zijn samen en dit is zeg maar mijn eerste partner en nu blijf ik met deze partner voor de rest van mijn leven. Dat is nu sowieso minder, want echt 1/3 van de huwelijken gaan uit elkaar.

Puck: Ja ja ja.

*Moderator: Is het idee van relaties meer aan fluïde geworden?
[groep stemt in]*

Moderator: En denk je ook die over die traditionele normen, neem je die ook mee in je relatie?

Lotte: Nou ja, die traditionele normen zijn ook heel erg gebouwd op twee genders. Als je gender überhaupt als spectrum ziet, dan worden normen al heel moeilijk op dat spectrum. (...) Maar ja die normen en ideeën worden steeds meer fluïde en krijgen veel meer vormen.

Uit dit gesprek is op te merken dat de jongeren aankaarten dat gendernormen meer fluïde zijn geworden en hiermee ook de relaties die ze opbouwen. Ze zien hierdoor meerdere vormen dan het hebben van een monogame relatie. Hoewel niet alle deelnemers het gevoel hebben dat een niet-monogame relatie bij hen past; zo deelt Tom waarom hij liever een monogame relatie heeft:

Dat vind ik altijd wel heel prettig om te hebben (...) Ik denk dat het eigenlijk toch gedoe geeft als je een open relatie hebt. Ik denk niet omdat ik het nooit gehad heb, maar ik denk dat er gewoon altijd wel een soort van grens bereikt wordt dan dat de ene het wel leuk vindt en de ander niet. Althans daar ben ik meer bang voor misschien.

Hieruit is te zien dat de uiteindelijke doorslaggevende factor dat de relatievorm bij de persoon moet passen. Ondanks dat gendernormen meer fluïde zijn geworden voor (sommige) lhbt+ jongeren, opereert hun omgeving wel vanuit die normen en nemen de jongeren deze normen ook mee. Op de volgende pagina gaan we hier dieper op in.

Gedernormen en verwachtingsmanagement tijdens het daten

Tijdens de focusgroepen en interviews is er gevraagd over hoe de sociale omgeving van lhbt+ jongeren kijkt naar hun dateleven en relaties. Hieruit blijken de meeste deelnemers open zijn over hun gender- en seksuele identiteit, vooral bij vrienden en ouders. Ondanks dat de meeste open zijn over hun identiteit, merken ze wel op dat ze niet hun dateleven of relaties delen met iedereen uit hun omgeving:

Bij mij is het vooral mijn ouders. Ik ga nou maar letterlijk beginnen, het zijn letterlijk boomers. Dus ze begrijpen niet echt precies hoe het tegenwoordig aan toe gaat. Uhm. met mijn moeder is het gewoon beetje van: "oh prima, ja doe maar". Bij mijn vader is het echt soort van oh, dan hoor ik over gay mensen praten ofzo hij kan nog steeds niet fatsoeneren dat in deze tijd dat mensen gewoon gay kunnen zijn en hij wil dat ook niet, dat ik gay zou zijn dus ik zeg het ook niet echt. [Toni]

Voor deze deelnemer is het lastig om open te zijn met diens vader vanwege zijn intolerante houding tegenover mensen uit de lhbt+ gemeenschap. Het niet open zijn over diens dateleven en relaties is daarmee een manier om zichzelf te beschermen. Dit komt ook naar voren bij een ander deelnemer:

Afiah: bij mij ook omdat ik een migratieachtergrond heb. Met mijn moederskant heb ik helemaal geen probleem en van mijn vaderskant die waren echt meer gelovig opgevoed en uhm ik heb nu best wel goed contact met mijn oom. Maar ik weet eigenlijk wel dat ik hem niet zou vertellen dat ik queer ben ofzo, omdat die denk ik dat lastig gaat vinden omdat die dat niet voor zich ziet (...) eigenlijk heel mijn familie aan mijn vaderskant denk ik van dat ze niet van open armen zullen zijn. Dus daarom heb ik ook van, beter van niet vertellen. Moderator: eigenlijk om jezelf te beschermen eigenlijk? Afiah: hmm [ja knikkend].

Deze voorbeelden illustreren een uitwerking van minderheidsstress, waarbij in dit geval lhbt+ jongeren hun identiteit verbergen op basis van de verwachting dat ze niet geaccepteerd zullen worden door hun omgeving. Het demonstreert hoe deze jongeren doen aan *code-switching*⁶, wat in deze context inhoudt dat ze een bewuste keuze maken wanneer, waar en met wie ze hun identiteiten veilig kunnen delen (Asakura, 2017).

Naast dat jongeren die we gesproken hebben delen hoe ze omgaan met verwachtingen van hun omgeving over hun dateleven, spelen verwachtingen ook een rol tijdens het daten en het vormen van relaties. Zo deelt Jip diens ervaringen met het daten met cisgender mannen:

Ik heb vaak het idee dat mensen verwachtingen hebben van mij en van hoe ik me moet gedragen als mannelijk of juist vrouwelijk. Het heeft natuurlijk ook te maken als ik op iemand val en die persoon heeft ook het idee van jij bent een man dus jij bent homoseksueel. Ja, dat vind ik heel lastig om daarmee om te gaan. Van ja, in principe, ik sta ik op een transgender wachtlijst. Weet je wel. En dan is het ook weer lastig om dat te zeggen.

.....
⁶ Code-switching komt van de linguïstische constructie waarmee aangeduid wordt dat meertalige mensen, afhankelijk van hun omgeving, heen en weer kunnen schakelen tussen talen. Deze term wordt ook gebruikt voor de ervaring van lhbt+ personen waarin het schakelen tussen welke onderdelen van hun identiteit ze wel of niet laten zien per situatie.

Voor deze jongere is het lastig om te daten, vanwege de verwachtingen die diens dates op hen leggen rondom diens uiterlijk en genderexpressie. Op deze respondent, die zich identificeert als man noch vrouw, wordt vaak snel een label geplakt dat niet bij hen past, zoals homoseksueel. Hierbij vindt ook *code-switching* plaats, waarbij de jongere bijvoorbeeld een afweging maakt wanneer en met wie die vertelt dat die op de transgender wachtlijst staat. Hier ligt de spanning of diens dates verder wil gaan als die dit vertelt. Daarnaast ervaren jongeren dat het lastiger is om een relatie te vinden, omdat hun identiteit soms geseksualiseerd wordt tijdens het daten. Een van de respondenten uit de focusgroepen legt uit:

Queer mensen, en helemaal voor queer vrouwen is het vinden van een relatie lastig, helemaal online. Zoals eerder al werd gezegd: 'van oh nou, we zoeken nog een derde iemand of ik wil het wel een keer proberen met een meisje. Of ik wil wel experimenteren'. En ik denk dat daarom het als je niet in een queer space bent, het moeilijker is om iemand te vinden om een relatie mee te beginnen. Zeg maar een serieuze en niet alleen maar seksuele relatie. [Toni]

Het initiëren van dates of het aangaan van relaties is lastiger voor deze jongeren, omdat de intentie van hun dates niet altijd duidelijk zijn, alleen gericht zijn op seks of dat het een experiment is. Daarom is gevraagd wat het verschil tussen hetero's en lhbt+ personen als het gaat om daten en relaties:

Zeg maar op iemand afstappen, als je niet in een queer space bent is echt 20 keer zo moeilijk. [Lieve]

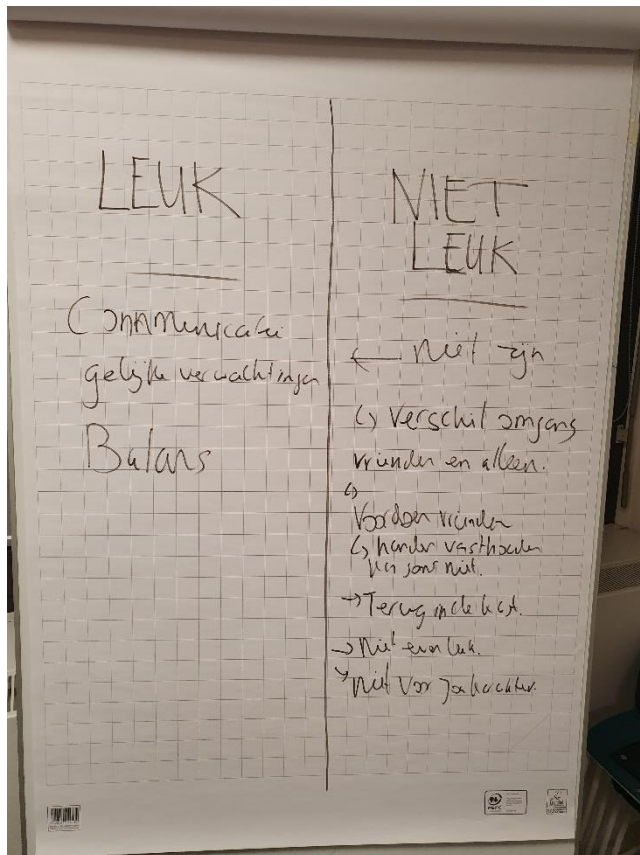
Dit antwoord demonstreert een groot knelpunt voor lhbt+ jongeren, namelijk dat het zo maar op iemand afstappen veel lastiger is, omdat het niet duidelijk is of iemand queer is. Het belang van queer spaces is daarom van belang volgens de jongeren om gelijkgestemden, maar ook om potentiële partners te vinden.

5. 'Jezelf zijn': fijne en niet-fijne relaties

In dit hoofdstuk bespreken we op basis van de interviews en focusgroepen met de jongeren wat hun opvattingen zijn over fijne en niet-fijne relaties.

Fijne en niet-fijne relaties

Tijdens de interviews en focusgroepen hebben we uitgevraagd wat deelnemers zien als een fijne relatie. In de focusgroepen is een actieve werkvorm gebruikt om input te verzamelen. De deelnemers brainstormden in groepjes wat zij als fijne en niet-relatie zagen. Deze input is vervolgens gedeeld met de groep om het groepsgepraak te starten. Uit één van de brainstorms werd de volgende input verzameld:

Afbeelding 2: leuke en niet-leuke relaties.

Zowel tijdens de focusgroepen als de interviews benadrukten de lhbt+ jongeren het belang van communicatie, zoals het uitspreken van verwachtingen. Sommige jongeren hebben namelijk ervaren dat dates verkeerde intenties kunnen hebben (zoals het seksualiseren van hun identiteit). Daarnaast werd het delen van gevoelens als belangrijk geacht:

Goede communicatie. Dus ook kunnen praten ook als er een ruzie is geweest of zo. Niet dat er dan een soort silent treatment gegeven wordt (...) dus ik zou heel graag een relatie willen waarin dat niet gebeurt van beide kanten uit, maar waarbij je gewoon samen kunt gaan zitten en kunt kijken hoe je dat op kunt oplossen. [Suus]

Het belang van communiceren van gevoelens is voor Suus belangrijk om ruzies in de relatie op te lossen. Het bespreekbaar maken van gevoelens gaat uiteindelijk om het creëren van vertrouwen dat bijdraagt aan veiligheid in de relatie. Zo geeft ze verder aan:

Een sfeer van alles mag er zijn, alles is oké, alles mag gezegd worden, alles mag gedaan worden. Maar er hoeft ook niks. Dus heel veel acceptatie en vrijheid.

Hetzelfde geldt voor Lianne:

Ik vind in principe dat alles bespreekbaar moet kunnen zijn. Alles waar je mij zit waarvan jij het gevoel hebt dat dat je dat zou willen bespreken.

Ook Jordan geeft dit aan:

Gewoon veiligheid, vertrouwen, weet dat als je zegt stopt dat het ook echt stop is. Ja, dat zie ik als een veilige en fijne relatie.

Seth vertelt:

Iemand waarmee je ook over diepe dingen kan praten. Iemand die luistert en die je probeert te begrijpen. Dat is voor mij heel belangrijk.

Hier benadrukt de respondent het respecteren van grenzen binnen de relatie, waarvoor vertrouwen nodig is dat dit ook gebeurt. Het respecteren van grenzen wordt onderschreven door verschillende geïnterviewde jongeren en wordt door sommigen als basis gezien:

Ook op intiem vlak dat iemand...altijd heel erg rekening houdt met wat je wil en wie je bent en wat je fijn en niet fijn vindt. En dat ook echt ziet als een soort van basis gegeven dat dat gewoon het belangrijkste is (...) En voor mij betekent het ook heel erg dat iemand heel voorzichtig omgaat met mijn grenzen en wat ik wil en niet. [Sigrid]

We merken op dat communicatie en het respecteren van grenzen belangrijke elementen zijn voor een fijne relatie, omdat ze een voedingsbodem bieden voor de jongeren om 'zichzelf' te kunnen zijn binnen de relatie. Respondenten geven bijvoorbeeld aan dat ze hun 'eigen leven' moeten behouden binnen de relatie, maar ook dat ze zich thuis willen voelen in de relatie. Een respondent benadrukt dit als volgt:

En voor mij is het heel belangrijk dat ik me veilig voel in een relatie, en dat heeft te maken met dat ik mezelf kan zijn, vooral in mijn queer identiteit, omdat dat gewoon een groot ding is. Dat ben ik. Dus als iemand mij niet ziet voor wie ik ben, dan voel ik me niet fijn in een relatie. [Jordan]

Naast fijne relaties bespraken we ook wat de lhbt+ jongeren ervaren als niet-fijne relaties. Zij benoemden vaak dat elementen van een niet-fijne relatie het omgekeerde zijn van wat een fijne relatie. Zo noemen zij als voorbeeld slechte communicatie, niet respecteren van grenzen en het beperken van jezelf zijn. Een van de respondenten verwoordt het als volgt:

Ik denk het omgekeerde van wat ik net zei. Dat je heel erg niet jezelf kan zijn. En dat je geen support krijgt in wat je doet zeg maar. [Tom]

Een andere respondent vertelt:

Als je constant het gevoel hebt dat je heel weinig kan zeggen en dat je een beetje jezelf moet verstoppen en gewoon wat jezelf wil dat je dat opzij moet zetten, zodat je met die andere persoon kan zijn [Tijn]

Ook in deze antwoorden zien we het belang van jezelf zijn terug. Dit kan voor lhbt+ jongeren extra belangrijk zijn, omdat zij vaak te maken hebben met verschillende vormen van uitsluiting en discriminatie in de Nederlandse samenleving (Kaufman & Baams, 2021; Lisdonk, 2018; van Beusekom et al., 2016). Daarnaast spelen voorgaande ervaringen met relaties een rol. Reflecterend op diens ervaringen deelt Nani:

Het helpt dat ik nu eindelijk het verschil ken dat ik nu ik in een fijne relatie zit en terug kan kijken. Dan denk je, oh, dat was niet gezond, maar nu is het vooral communicatie en gewoon veiligheid voelen. Ik denk volledig jezelf kunnen zijn, dat die persoon geliefd is en niet gewoon getolereerd wordt.

Wat de nadruk op jezelf zijn laat zien, is dat het voor de lhbt+ jongeren die we spraken belangrijk is om in een relatie te zitten waarin ze gerespecteerd en geliefd voelen voor wie ze zijn, in een wereld waar dat niet altijd een vanzelfsprekendheid is.

Signalen van niet-fijne relaties

Tijdens de interviews hebben we uitgevraagd welke signalen van niet-fijne relaties ze herkennen. Terugblikkend op hun niet-fijne relaties vertelden de jongeren dat ze signalen zagen als continu beschikbaar moeten zijn voor je partner of opletten met wat ze zeiden. Ook merkten ze dat ze minder van zichzelf lieten zien of zich anders voordeden in de relatie. Zo deelden respondenten:

Ze kon gewoon echt niet over haar gevoelens praten. En op een gegeven moment merkte ik dat dat, zowel verbaal als non-verbaal, voor mij wel gewoon in de weg ging zitten. [Linda]

Dus ja, het was echt heel vaak dat ik voor haar mijn persoonlijkheid moest inkrimpen. [Tijn]

Veel respondenten gaven aan dat ze vaak achteraf de signalen herkenden en de ernst inzagen van hun ongezonde relatie. Zo vertelt een mannelijke respondent die door zijn ex-vriend onder controle werd gehouden over de niet-fijne aspecten van zijn relatie:

Het is heel lastig om concrete voorbeelden te geven, omdat het iets is wat er soort van insluipt. Maar, er werd altijd gezegd van je mag doen wat je wilt en we doen allebei wat we willen, maar...er sluipt in dat dat niet oké is zeg maar. Dus op het moment dat ik dan ook voor kies om mezelf te zijn en om mijn eigen dingen te doen, dan wordt dat beschouwd als het niet oké is. [Tom]

Uit de interviews bleek ook dat bij sommige respondenten het jaren duurde na hun niet-fijne relatie dat ze concreet de signalen konden benoemen (zie hoofdstuk 8).

Uit de antwoorden van de respondenten is te herleiden dat het vaak lastig is om gedurende de relatie de signalen van een niet-fijne relatie te (h)erkennen. Wat hierbij mee kan spelen is dat lhbt+ jongeren minder bekend zijn met zulke signalen en minder kennis hebben over niet-fijne relaties binnen homoseksuele of queer relaties (Donovan & Hester, 2014; Greene et al., 2015). Dit is een mogelijk gevolg van relationele en seksuele vorming waarin relaties niet worden besproken en niet lhbt+ inclusief is. Zo blijkt uit onderzoek dat meer dan de helft van de jongeren in Nederland weinig tot geen informatie over relaties, homoseksualiteit en gender op school krijgen (de Graaf et al., 2024). Zie ook hoofdstuk 8.

6. Ervaringen en impact van (ex-)partnergeweld

In dit hoofdstuk bespreken we op basis van de interviews met de lhbt+ jongeren wat hun ervaringen zijn met (ex-)partnergeweld, de impact hiervan en hoe ze hulp hebben gezocht.

Ervaringen met partnergeweld

Alle respondenten die we hebben gesproken in de interviews hebben een vorm van (ex-)partnergeweld meegemaakt. Het gaat hierbij zowel op slachtofferschap als om plegerschap van partnergeweld, hoewel de respondenten bij het aanmelden in eerste instantie aangeven slachtoffer te zijn geweest van partnergeweld. Hierbij waren 9 van de 13 plegers destijds man, en 4 vrouw). Sommige van de respondenten gaven aan ook (gedeeltelijk) gedrag te hebben vertoond dat gezien kan worden als onderdeel van het partnergeweld. Een andere respondent vertelt:

Het kwam ook vanuit mij. Dus zij was echt niet de enige die schuldig was. Ook al denk ik wel dat zij erover begon. [Seth]

Vormen van partnergeweld

In de interviews zien we verschillende vormen van partnergeweld terugkomen, van fysiek (seksueel) geweld tot controlerend gedrag. Hierin zien we dat er in veel gevallen sprake is van *coercive control*, waarin verschillende vormen van geweld worden gebruikt om een partner onder controle te houden. Dit wordt ook onderschreven door internationaal onderzoek (Donovan & Hester, 2014; Javaid, 2020).

Verschillende respondenten hebben hun niet-fijne ervaringen gedeeld. Zo zien we seksueel geweld binnen een relatie, zoals het dwingen tot seksuele handelingen en verkrachting.

En wanneer we dan bij elkaar waren en zij wilde seks, wilde ik dat niet, want ik was daar gewoon te moe voor en, dan kon ze wel zo lang doordrammen dat ik daar dan toch in mee ging en achteraf spijt had. [Lisanne]

Verder zien we psychologisch partnergeweld, zoals (online) stalking, controlerend gedrag en het dwingen tot uit de kast komen. Ook hebben de jongeren soms fysiek partnergeweld meegemaakt. In veel gevallen gaan deze verschillende vormen van partnergeweld met elkaar samen. Bovendien zien we dat het geweld zowel vaak fysiek als online plaats vond. Twee respondenten hadden hun partner nog nooit fysiek ontmoet voordat zij een relatie kregen. Een deelnemer die in een online relatie te maken heeft gehad met partnergeweld vertelt het volgende:

We wilden van elkaar dat we ons zelf pijn deden en foto's daarvan stuurden. Of dat we samen zelfmoord zouden plegen. En dat soort dingen. Dat was natuurlijk helemaal niet goed voor ons. [Seth]

Bij bijna alle andere respondenten zien we dat het partnergeweld online doorloopt, bijvoorbeeld in controlerend gedrag via sociale media.

Ook zien we dat de specifieke vormen van partnergeweld waarmee lhbt+ personen te maken kunnen krijgen (zie hoofdstuk 2.3) voorkomen onder de jongeren. Meerdere jongeren die zich identificeren als transgender gaven aan dat hun ex-partner hun genderidentiteit niet accepteerde, wat een onderdeel vormde van het partnergeweld dat zij hadden meegemaakt:

Hij vond het sowieso niet fijn dat ik me niet identificeerde als een vrouw. Uiteindelijk wilde hij dat ik me meer vrouwelijk ging gedragen. Ik heb dit wel geprobeerd voor een lange periode dat ik met hem in een relatie zat. Alleen ik merkte gewoon dat dat dit voor mijn mentale gezondheid niet goed was. Dat is gewoon niet wat ik wilde. Ik ging me anders voorstellen dan ik echt ben. Dat was gewoon slopend voor mij. [Alex]

Ook gaven biseksuele jongeren het niet accepteren van hun seksualiteit aan als onderdeel van het partnergeweld dat zij hadden meegemaakt. Verder zagen we dat in sommige gevallen het geweld binnen de relaties escaleert wanneer de relaties aan het einde of geëindigd zijn:

Dus toen hadden we ook geen relatie meer, maar in die 6 of 7 maanden ben ik 5 keer seksueel misbruikt door hem. Dat gebeurde altijd in mijn slaap of als ik half in slaap was. [Nani]

Bij Nani die toen destijds nog samenwoonde met diens ex, escaleerde het geweld. Voor Tom escaleerde het geweld toen hij aan het einde van de relatie meer weerstand bood tegen het controlerende gedrag van zijn ex-vriend, maar werd toen door hem mishandeld:

En hij heeft, denk ik, twee uur lang mijn telefoon gehad en alles doorgekeken. En toen is de bom zo gebarsten dat hij die middag mij best wel toegetakeld en mishandeld heeft. En toen heb ik mijn telefoon weer gepakt en ben ik naar huis toe gegaan. Met een bebloed gezicht en zo'n kaak (maakt uitvergroot gebaar van opgezwollen wangen).

Na dit incident heeft Tom het uitgemaakt met zijn ex-vriend. Zijn ex stalkte hem vervolgens en bedreigde om intieme beelden te delen op sociale media. Dit dreigement had een groot impact op hem:

En toen stond wel een soort van mijn leven op de kop. Dat ik dacht, ja, toen dacht ik, als dat de wereld in komt, dan kan ik alles wel vergeten.

Impact van (ex-)partnergeweld

In alle gesprekken met de respondenten wordt duidelijk dat het partnergeweld dat zij hebben meegemaakt een grote impact heeft gehad en soms nog steeds invloed heeft op hun welzijn en dagelijks leven.

Mentale problemen

Respondenten gaven aan dat het meemaken van partnergeweld impact had op hun mentale gezondheid. Sommige van hen hadden al mentale problemen voor de relatie begon. Bij hen zijn deze problemen verergerd door de relatie. Zo vertelt een respondent die een borderline diagnose heeft:

Borderline is iets wat je krijgt op trauma. Dat is natuurlijk ontstaan toen ik klein was... met mijn ouders en hoe mijn familie toen was. Maar ik denk dat hoe mijn relatie met X was, dat het gewoon hele grote invloed erop had. Dat het een soort van is aangezet daardoor. [Seth]

Andere respondenten hebben mentale problemen ontwikkeld door de relatie. Veel respondenten werden depressief door het meemaken van partnergeweld. Zo vertelt iemand:

En op een gegeven moment werd het, ik was altijd heel vrolijk en heel blij. En dat is in vier jaar veranderd naar zwaar depressief met angstproblemen, echt wel naar, niet meer vertrouwen in mensen. (...) Het was gewoon een zwart gat. Zo voelde het. Alsof je niets meer kon voelen. [Marit]

Dit had een grote impact op hun dagelijks leven:

Ik kreeg daar ook van die tics. Het bleek net als een soort Gilles de la Tourette. Dat was gewoon alle spanning die in mijn lichaam zat die eruit moest en er niet uit kon komen. Maar ook gewoon niks meer durven. Opleiding niet af kunnen maken, omdat ik gewoon vastliep in alles. Ja, op vakantie gaan en dan gewoon geen plezier hebben. Niet meer auto durven rijden, omdat je niet weet wat jezelf gaat doen. [Marit]

Ik was gewoon heel vaak, heel verdrietig, heel angstig. Eigenlijk leef je de hele tijd onder spanning. [Tom]

Bij twee van de respondenten had het een dermate hoge impact op hun mentale gesteldheid dat zij suïcidaal werden en in sommige gevallen ook een suïcidepoging hebben gedaan:

Ja, het escaleerde alleen maar. Op een gegeven moment was het gewoon echt niet meer leuk. Want ik werd toch wel heel erg suïcidaal. Vooral als hij ging dreigen dat hij het uit zou maken met mij. En ik voelde gewoon dat hij op een gegeven moment de reden was dat ik überhaupt leefde. Nee, ja ik wist toen nog niet echt dat het niet allemaal met hem draait. (...) Ja, en ik heb gewoon toch in die tijd een suïcidepoging gedaan.

En ik, ik werd gewoon heel erg gevaarlijk naar mezelf toe. En het is allemaal eigenlijk door mijn relatie gekomen, dat ik gewoon geaccepteerd wilde worden door iemand. [Alex]

Bij een aantal respondenten ontwikkelde en uitte mentale klachten zich jaren na de relatie. Zo ook bij Sigrid:

En dat is toen echt heel erg zo'n terugkerend patroon geworden ook in de rest van mijn leven. Tot dat ik 2021, zo'n 6 jaar later eindelijk de diagnose PTSS kreeg. En dit jaar heb ik ook nog therapie heb gehad, EMDR en zo over hem, zeg maar, van toen ik 15 was. En ik heb nu pas echt geleerd om gewoon dat mijn lichaam, dat dat van mij is en niet voor iemand anders om aanspraak heb te maken, zeg maar. Maar ik denk dat ik daar toen wel echt een hele slechte basis heb gelegd, de rest van mijn... In ieder geval al die jaar daarna, dat ik echt zo'n gevoel had overgehouden van... "blijkbaar, boeit het gewoon echt niet wat ik wil?" En ik kan het ook niet zelf zeggen. En want als ik het probeerde te zeggen, dan... deed ik daar ook heel afwijzend over of zo.

Problemen met seksualiteit

Een aantal respondenten geeft aan moeite te hebben om plezier te beleven aan seks, moeite te hebben met het aanvoelen en aangeven van grenzen op seksueel gebied of liever helemaal geen seks heeft. Zo vertelt Vanessa:

Interviewer: *En denk je dat het ook invloed heeft gehad op je verder relaties of hoe je toen naar daten relaties kijkt?*

Vanessa: *Ja, maar dat is ook vooral omdat ze me toen al op hele jonge leeftijd forceerde om allemaal dingen te doen die ik niet wilde. Zij was ook heel erg snel met dingen en ik had daar gewoon geen behoefte aan om zo snel door te gaan binnen een relatie.*

Interviewer: En dan bedoel je vooral op seksueel gebied of zoenen?

Vanessa: *Ja, dat soort dingen (...) Ik was 13, net op de middelbare school. Ik had net iemand waarvan ik dacht, oh, je bent op zich wel leuk. En dan moet je meteen al alles uit. Ik heb hier nog geen behoefte aan. Ik ben letterlijk nog een kind.*

Ook Linda kreeg problemen met seks vanwege haar negatieve ervaringen:

Ja, ik merkte gewoon erg dat het vooral gewoon in relaties en seks me heel erg in de weg zat. Op een gegeven moment had ik gewoon seks met mensen, maar dat ik gewoon echt met mijn hoofd ergens anders was, omdat ik gewoon vaak in paniek raakte en dat soort dingen.

Deze ervaringen respondenten demonstreren dat slachtofferschap van seksueel geweld kan leiden tot seksuele problemen, wat ook onderschreven wordt door onderzoek (de Graaf et al., 2024; Laan & van Lunsen, 2023).

Hulp zoeken bij (ex-)partnergeweld

Voor veel van de respondenten was er een keerpunt binnen de relatie waarbij ze hulp zochten of gingen zoeken. Anderen zochten hulp of vonden steun nadat de relatie beëindigd was. Uit recent onderzoek komt naar dat 22 procent van de lhbt+ deelnemers aan het onderzoek aangeeft niet te weten waar ze hulp kunnen krijgen in vervelende situaties in (vorige) relaties (Geling, Groeneveld, Schaap & Zadelhoff, 2024). We zien dat het vragen om hulp en het vinden van de juiste hulp voor sommige respondenten makkelijker was dan voor anderen. Ook het vinden van de juiste hulp kan soms lastig zijn. Bovendien herkenden hulpverleners in sommige gevallen de signalen van partnergeweld niet.

Belang van een sociaal netwerk

Veel respondenten gaven aan dat het hebben van steun tijdens en na de ongezonde relatie belangrijk was.

Door die nieuwe woonomgeving kreeg ik weer nieuwe contacten. Dus ik had toch al een steunend netwerk. En heeft gezorgd dat ik toch al heel goed eruit ben gekomen. [Alex]

Het krijgen van steun van andere lhbt+ jongeren is voor veel van de respondenten belangrijk. Ze vinden herkenning in elkaar. Zo vertelt Seth:

Ik werd toen gepest door mijn klasgenoten. Ik had niet echt vrienden. (...) Maar toen ik in de vierde kwam, toen zat er nog een trans jongen bij mij in de klas en daar ben ik best wel close mee geworden. En er was toen ook een GSA op gestart bij mij op school. En ik ben uiteindelijk de leider geworden daarvan. (...) En we hadden elke week meetings met iedereen die wou. En toen was ik gewoon met andere mensen die ook niet straight en cisgender waren. En ik denk dat dat wel goed voor me was.

Professionele hulp

Sommige respondenten hadden ten tijde van het partnergeweld psychologische hulp. Meerdere respondenten geven aan dat hun ongezonde relatie niet besproken werd. Zo vertelt Seth:

Ook toen, toen had ik wel therapie maar ik had het daar niet echt over. Want ik dacht dat het normaal was ofzo. Maar ik weet niet, iemand had me gewoon een reality check moeten geven. [Seth]

Ook Alex vertelt dat hij niet goed wist hoe hij hierover moest praten met zijn psycholoog:

Ik wist niet zo goed waar ik terecht kon. (...) Heb ik toch wel bij een psycholoog gezeten voor een tijd, maar (...) ik durfde het niet echt te vertellen of zo. Ik wist niet echt hoe ik het over moest brengen. Dus ik vertrouwde mijn psycholoog niet helemaal. Ik weet niet, het klikte toch gewoon niet zo goed. Dus ja, ik weet niet zo goed wat voor hulp ik moest hebben, maar ik zou toch wel wat meer willen zien dat psychologen wel een beetje gaan vragen hoe zit het met relaties en dat soort dingen.

Wat opvalt, is dat bij meerdere respondenten psychische hulp in eerste instantie niet als prettig werd ervaren, dat (ex-)partnergeweld soms niet herkend werd en sommige gevallen zelfs ontkend werd:

Toen was ik naar de huisarts gegaan. En die had toen echt een paar dingen gezegd van ja, maar je moet ook gewoon leren nee zeggen en zo. Misschien kan je oefenen in de spiegel, zeg maar. En dat was toen ook weer heel pijnlijk. En toen ging ik ook naar een praktijkondersteuner. En die zei oh, je moet misschien een keer boek lezen over grenzen aangeven. En dat was weer heel pijnlijk. En toen ging ik naar een psycholoog. Uiteindelijk, was ik doorgestuurd. En die zei toen gelijk van dat heeft gewoon alle tekenen van PTSS. En toen kon ik eindelijk hulp krijgen. [Sigrid]

Wanneer respondenten wel de juiste psychologische hulp vonden, waarin de signalen van (ex-)partnergeweld serieus werden genomen, werd dit als erg helpend ervaren in het herstel:

Gelukkig heb ik wel een hele fijne psycholoog gehad. Die heeft me er doorheen getrokken. En door haar ben ik in gaan gezien van, zij heeft een gegeven moment tegen mij gezegd. En dat heb ik me denk ik, doorheen geholpen. Zij heeft gezegd van, hij wordt als raarder gezien in de samenleving als hij het filmpje verspreidt dan jij die op het filmpje te zien in zeg maar. [Tom]

In slechts twee gevallen zijn respondenten naar de politie gestapt. Een jongen bij wie zijn ex-partner hem bedreigde om intieme beelden van hen samen online te zetten en hiermee naar de politie ging vertelt dat hij tevreden is met hoe de politie dit heeft aangepakt:

De politie heeft het heel serieus opgepakt. Vooral het stukje van de bedreigingen met het seksueel content online zitten. [Tom]

Bij Nani was de hulp niet goed verlopen toen die een melding deed bij de politie omdat diens ex-partner hen meermaals verkrachte gedurende diens slaap toen ze nog samenwoonden. Zo gaf hen aan:

En uiteindelijk ben ik naar de politie gegaan en daar heeft de politie in mijn gezicht gezegd het voelt misschien als verkrachting. Maar dat is het niet omdat het zonder geweld was.

De politie heeft hen niet geholpen. Naast dat de politie en huisarts die hen heeft gesproken hen niet heeft geholpen, ondernam diens huisbaas wel actie en heeft ervoor gezorgd dat diens ex-partner het huis moest verlaten.

Voorgaand onderzoek kaart aan dat hulpverleners vaak niet voldoende bewust zijn van de problematiek rondom huiselijk geweld in relatie tot lhbt+ personen (Drost et al., 2022). Het is dus van essentieel belang dat hulpverleners signalen van (ex-)partnergeweld (h)erkennen en serieus nemen, ook als het lhbt+ personen treft. In gevallen waarbij jongeren al bij een hulpverlener in behandeling zijn, is het uitvragen en bevragen van (online) relaties en contacten belangrijk. In beide gevallen is een lhbt+ sensitieve aanpak wenselijk. (Zie ook hoofdstuk 8 en 9)

7. Kijk op liefde en relaties

Tijdens de interviews hebben we respondenten gevraagd over hoe zij liefde zien en of hun negatieve ervaringen hun opvattingen over liefde heeft beïnvloed. Door te vragen naar liefde kregen we onder andere meer inzicht in waarom sommige respondenten bij hun partner bleven. Donovan en Hester (2014) laten met hun onderzoek zien dat liefde slachtoffers en plegers soms doet verwarren. Ook manipuleren plegers hun partner om in de relatie te blijven via uitspraken over liefde, zoals 'mijn liefde is de enige ware liefde', of door hun handelingen als liefde te omschrijven. Verschillende respondenten waren verliefd op hun ex-partner, hoewel het gevoel van verliefdheid na een tijd vervaagde of verdween. Ondanks dat de respondenten konden aangeven dat ze verliefd waren, was het lastig voor hen om aan te duiden wat dat inhield:

Ja, ik vind het concept van romantische liefde zo'n beetje, vind ik nog steeds een beetje lastig. [Tijn]

Die eerste soort van relatie die ik had was ik in principe ook verliefd, maar daar vond ik het echt niet altijd fijn om met hem te zijn. (...). Ik denk dat het onderdeel van de definitie van liefde ook voor mij ook wel is dat liefde heel vreemd is, omdat ik het ook niet echt kan duiden of zo. [Linda]

Bell Hooks (2016) maakt inzichtelijk dat hoewel het idee van liefde wijdverspreid verkondigd wordt in Westerse samenlevingen, wat 'liefde' precies is wordt niet duidelijk besproken. Zo geeft 57% van de jongeren aan dat ze te weinig of geen informatie krijgen over liefde en relaties op school (Kraan, Boer & van den Borne, 2024). Hierdoor kan het zijn dat de jongeren het lastig vinden om onder woorden te brengen wat liefde precies voor hen betekent en welke grenzen ze willen stellen in de relatie. We zien dat het voor sommige respondenten daarom lastiger was om uit hun niet-fijne relatie te stappen:

Ja, ik heb het eigenlijk omdat ik op dat moment eigenlijk door een roze bril aan het kijken was. In die 3 jaren was het eigenlijk nooit zo opgefallen dat ik me constant zo voelde en dat dat niet normaal was. En toen ik daarop terug kon kijken. Toen dacht ik echt van ja 'kut' man, dat was echt niet goed. [Tijn]

Hierin zien we hoe liefde ervoor zorgde dat nare elementen in de relatie minder snel opvielen. Hoewel sommige respondenten doorhadden dat hun relatie ongezond was, was het toch moeilijk om de relatie te verbreken, zo ook bij Linda:

Toen ik die knop moest omzetten, ik moet echt geen contact meer hebben met deze persoon (...). Toen ik dat had gedaan, toen was ik wel echt ja, een beetje heartbroken of zo. (...) Het was ook wel een persoon die ik ergens heel erg leuk vond, dus daarom denk ik achteraf gezien, ja, ik denk dat ik wel verliefd op hem was, Maar dat ik dat ook niet echt wilde toegeven omdat de relatie of whatever ook gewoon niet heel gezond was, dus dat maakte het ook wel pijnlijk.

Uit de interviews bleek ook dat (ex-)partnergeweld voor veel respondenten een blijvende impact heeft op hoe zij naar daten, relaties en liefde kijken. Verschillende respondenten die nu in een andere relatie zitten geven aan dat ze het soms lastig vinden om liefde te ontvangen of spreken soms van een 'ongeloof' dat iemand van hen kan houden, of het 'vertrouwen' dat ze iemand weer kunnen vinden:

Ik ben natuurlijk nu in een relatie met mijn vriend. En ik had het er met hem over... dat ik niet altijd geloof dat hij van mij houdt. [Seth]

Sommige respondenten hebben ook de angst dat ze weer in niet-fijne relatie terecht komen:

En het ergste hieraan vind ik dat het nu nog zo'n invloed op mij heeft. Ik ben nu 5 jaar single, ook omdat ik niet durfde te daten. Ik heb echt 4 dates gehad in die 5 jaar. En ik vind het gewoon heel erg moeilijk om erop te vertrouwen dat ik niet weer met zo iemand te maken krijg en dat iemand alleen goede intenties met mij heeft. [Suus]

Wat dit laat zien is dat voorgaande ervaringen van respondenten hun kijk op relaties en liefde heeft beïnvloed. We merken op dat deze respondenten vaak nu beter weten wat hun wensen en grenzen zijn in een relatie. En bij sommige ook hun opvatting over liefde beter konden omschrijven, zoals Nani verwoordt:

Dat het comfort in de trant van veiligheid, maar ook zeker als je denkt aan de gemeenschap, zeg maar aan queer liefde. Dat is het comfort om jezelf te zijn en weten dat je geliefd bent, maar ook om te evolueren, en jezelf te ontwikkelen. Want in de queer gemeenschap is het een proces om te komen waar je bent en om jezelf te zijn. En ik heb heel veel fases gehad, maar ik denk bij liefde, dat iemand je bijstaat in dat proces.

Hierin zien we dat wellicht de voorgaande ervaringen de nadruk op 'jezelf zijn' in de relatie, zoals beschreven in hoofdstuk 5, meer naar voren komt.

8. Risicofactoren

In het vorige hoofdstuk zijn de verschillende ervaringen met (ex-)partnergeweld van de lhbt+ jongeren beschreven. Hierin kwamen al verschillende risicofactoren die leidden tot (ex-)partnergeweld naar voren. In dit hoofdstuk bespreken we de risico factoren van slachtofferschap en plegerschap van (ex-)partnergeweld onder lhbt+ jongeren, op basis van de interviews en de focusgroepen.

Genderstereotypen en -normen

Wat opvalt in de interviews die zijn afgenomen is dat er een paradox lijkt te heersen rondom gendernormen. Hiermee wordt bedoeld dat gendernormen vaak minder rigide zijn of worden losgelaten binnen de lhbt+ gemeenschap, maar dat ze tegelijkertijd wel een rol spelen tijdens het daten en relaties. Dit zagen we terug op verschillende manieren.

Zoals in hoofdstuk 5 beschreven, komen gendernormen terug tijdens het daten naar voren. Ten tweede spelen gendernormen een rol in verwachtingen naar elkaar. Hoe verhoud je jezelf binnen een relatie? Een aantal deelnemers aan de focusgroep gaf aan soms te worstelen met wat er van hen verwacht wordt tijdens het daten en hoe om te gaan met de intentie van anderen die soms hun seksuele- en/of genderidentiteit seksualiseren. Naast het daten is het navigeren van genderrollen binnen de relatie een zoektocht zijn. Zo vertelt Inge over haar ervaring toen ze voor het eerst een relatie had met een vrouw:

Toen ik erachter kwam dat ik niet hetero was. Toen had ik veel moeite met mijn vriendin dat ik heel erg het gevoel had van wat mijn rol is en hoe ik die moet aannemen. Ik vond dat super ingewikkeld want ik had altijd relaties met jongens gehad. En nu ja, ik was juist heel erg bang om me mannelijk te voelen, zeg maar om een masker op te hebben. Ik wilde bijvoorbeeld geen armen om haar heen slaan. Ik wilde niet op een mannelijke manier zitten. Hoe ik dat toen voelde, ik vond dat echt vreselijk.

Voor deze respondent was het een zoektocht om de voorgeschreven genderrollen binnen de relatie los te laten. Het proces ernaartoe zorgde soms voor spanning binnen de relatie. Dit patroon wordt onderschreven in internationaal onderzoek en laat zien dat, ondanks dat lhbt+ personen zich vaak afzetten tegen gendernormen, ze wel degelijk impact hebben op hen (Gillum & DiFulvio, 2012; Semprevivo, 2021). Bij een andere deelnemer kwam het stereotype rondom bisexualiteit als hyperseksueel of niet betrouwbaar sterk naar voren (zie hoofdstuk 2.5). Zo geeft een deelnemer aan dat diens partner jaloers was, omdat die ook op vrouwen valt:

Hij werd gewoon super jaloers. Hij dacht dat elk meisje waar ik naar kijk, dat ik meteen helemaal stom verliefd was, en dat ik hem in de steek zou laten. Terwijl ik ook duidelijk was van we hebben een relatie. Ik ga niet zomaar met iemand anders als ik een relatie heb. Maar hij zag dat echt als een bedreiging. Ja, hij dacht echt van nu ga je op alle kanten vreemd. [Vanessa]

Hier is te zien hoe stereotiepe gendernormen kunnen zorgen voor spanning binnen een relatie.

Ten derde zien we dat gendernormen een rol spelen bij slachtofferschap en plegerschap van partnergeweld. Een van de respondenten die slachtoffer was van partnergeweld gaf aan dat de pleger niet past bij het beeld dat hij had van een pleger:

Tom: *Als je hem zo op het eerste oog zou zien, hij is best wel een feminiene jongen, zeg maar. Veel sieraden, best vrouwelijke kleding, hij is best wel extravert (...). Ik ben iets mannelijker ingesteld. Ik ben iets breder en gespierde gebouwd, maar hij heeft wel mij destijds kunnen toetakelen en mij zo onder controle kunnen brengen dus.*

Interviewer: (...) *Dus hij past niet echt in dat plaatje van de perfecte perpetrator eigenlijk?*

Tom: *Nee, zeker niet.*

We zien hier de rol van genderstereotypen en -normen terugkomen. Dezelfde respondent deelde ook hoe het niet voldoen aan het stereotiepe beeld van een pleger naar voren kwam in reacties vanuit zijn omgeving:

Maar de mensen die ik het heb verteld, die hadden allemaal zo iets van, 'Hè, waarom kon jij hem niet aan?' (...) Maar ook qua hoe, hoe zijn voorkomen was. Hij kan bij wijze van spreken niet eens een klein wattenstaafje breken, weet je hoe kan hij dan fysiek zijn ofzo. Dat vonden mensen heel raar, dat waren een beetje reacties van mijn vrienden waar ik het aan vertelde. Maar ze geloofden het wel allemaal en ze stonden allemaal wel aan mij kant.

Dit demonstreert hoe stereotypes rondom slachtoffers, plegers en mannelijkheid invloed hebben op hoe gekeken wordt naar mannelijke slachtoffers van (ex-)partnergeweld. Ook laat dit een mogelijk obstakel om hulp te vragen en te verkrijgen zien. Dit is een thema dat vaker naar voren komt in internationaal onderzoek (Calton et al., 2016; Javaid, 2020).

Genderidentiteit en seksualiteit

In meerdere interviews met respondenten komt naar voren dat zowel genderidentiteit als seksualiteit een rol speelt binnen relaties. Op welke manier dit een rol speelt verschilt sterk per deelnemer. Bij transgender jongeren en non-binaire jongeren zagen we twee manieren waarop genderidentiteit een rol speelt in partnergeweld in relaties.

Als eerste hebben we verschillende jongeren gesproken waarbij hun genderidentiteit niet geaccepteerd werd door hun partner of hun omgeving. Zo vertelden enkele deelnemers dat hun partner hun transitie niet steunde of accepteerde. Een van de deelnemers werd gedwongen om bepaalde kleren te dragen. Een andere partner gaf aan dat die niet wilde dat iemand open zou zijn over zijn genderidentiteit en bang was voor reacties vanuit de omgeving.

Hij vond het sowieso niet fijn dat ik me niet identificeerde als een vrouw. Uiteindelijk wilde hij dat ik me meer vrouwelijk ging gedragen. Meer jurken en rokken ging dragen. Ik heb dit wel geprobeerd voor een lange periode dat ik met hem in een relatie zat. Alleen ik merkte gewoon dat het gewoon voor mijn mentale gezondheid niet goed was. Dat is gewoon niet wat ik wilde. Ik ging me anders voorstellen dan ik echt ben. Dat was gewoon...Dat was gewoon...Slopend voor mij. [Alex]

Maar het was wel gewoon duidelijk dat hij zich daar toch ook over schaamde, omdat hij ook wel wist dat ik uit de kast zou komen. En dat was wel, ja natuurlijk ook heel raar om een soort van verliefd te zijn op iemand en die zegt dan...wel van "Oh, ik wil niet met je gezien te worden", maar dan vervolgens gaat hij wel een dag mee op vakantie. [Lukas]

Deze voorbeelden komen overeen met literatuur rondom emotioneel geweld dat trans personen kunnen meemaken in een relatie (Garthe et al., 2018; Guadalupe-Diaz, 2019). Daarnaast zien we dat meerdere geïnterviewden mentale klachten hadden (mede) door hun transgender zijn, zoals depressies. Dit had op twee manieren invloed op relaties: enerzijds versterkten mentale klachten soms de ongezonde dynamiek in de relatie, anderzijds versterkte de ongezonde relatie de mentale klachten. Zo vertelde een transgender man:

Interviewer: *En denk je dat door de relatie dat versterkt is?*

Seth: Ja.

Interviewer: *De depressieve gevoelens?*

Seth: *Ja, ik denk het wel. Maar ik voelde me natuurlijk ook niet oké, omdat ik mijn gender aan het uitzoeken was toen.*

Dezelfde respondent beschrijft ook hoe zijn mentale gesteldheid en die van zijn partner op elkaar inspeelden:

Maar ja, we voelden ons allebei gewoon niet goed en hadden allebei gedachten van de dood. En dat we onszelf pijn wilden doen, zelfbeschadiging. En dat deden we dan ook (...) En daar stuurden we dan foto's van naar elkaar. En dat versterkte dat gevoel alleen maar.

Een andere respondent vertelt ook over haar mentaal welzijn en dat van haar partner:

*Mentaal ging het niet zo goed met mij. Ik was zocht ook een vertrouwd iemand die als ik me *** voelde die ik dan kon bellen of bij wie ik langs kon en die mijn knuffel kon geven, zeg maar. (...) Ik denk dat hij ook gewoon echt niet goed in zijn vel zat. Maar ik zeg maar, Ik was toen mentaal ook niet heel stabiel. Ik was toen ook heel onzeker. Hij zat niet lekker. Dat heeft elkaar een beetje zo beïnvloedt. [Linda]*

Ook seksualiteit speelde een rol binnen het partnergeweld dat respondenten meemaakten. Vooral binnen biseksuele relaties speelden vooroordelen en stereotiepe aannames over biseksualiteit een rol. Een biseksuele trans man die zich ten tijde van de relatie identificeerde als vrouw zegt het volgende:

Hij vond het heel lastig dat ik ook op vrouwen viel, dat mocht ik niet laten zien. Ik was heel erg voorstander van lhbti. De Regenboog droeg ik altijd wel. En dat vond hij ook heel lastig. En thuis was, bij hem thuis was het ook niet leuk. Er werd dan eigenlijk ook een beetje zo, vindt het gedaan alsof het iets slechts was. [Lukas]

Naast dat in sommige gevallen de partner de biseksualiteit niet accepteert, zien we ook dat jongeren dit zelf lastig vonden, of hierover gaan twijfelen als gevolg van wat zij mee hebben gemaakt in (eerdere) relaties:

Ik heb wel na die relatie heel erg getwijfeld of ik niet gewoon hetero was. Omdat, ik zeg maar een slechtere ervaring had met een relatie met een vrouw en toen heel erg verliefd werd op een man dat ik wel dacht van, oh, maar wat als ik gewoon nooit echt verliefd ben geweest op haar? [Lisanne]

Ook negatieve reacties en vooroordelen vanuit de omgeving van de partner speelden een rol bij deze jongere:

Ja, dat was wel lastig in het begin. Ik moest daar echt aan het wennen. En daar moest ik ook wel aan blijven wennen, vooral omdat zijn ouders ook zo waren. En zijn ouders waren echt nog wel drie treden erger. Dat als er twee jongens op tv zoenden met elkaar dat er een kotszakje moest komen en weet je wat allemaal. Dus ik heb mij daar nooit helemaal mezelf gevoeld, zeg maar [Marit]

Bovendien was er in sommige gevallen sprake van gedwongen uit de kast komen ('outing') door de partner. Zo vertelt iemand:

Na een paar dagen dat we die relatie hadden was het 'ja ik wil dat je uit de kast komt tegenover je ouders'. Ik moest van haar uit de kast komen ja en zij was toen net uit de kast gekomen tegenover haar vader en zij vond dat omdat zij het gedaan had dat ik het moest doen. [Vanessa]

Minderheidsstress

Wanneer we kijken naar minderheidsstress, zien we dat verschillende respondenten één of meerdere componenten van minderheidsstress ervaren. Hieronder wordt per component (Meyer, 2003; Meyer, 1995) (zie ook hoofdstuk 2.5) beschreven op welke manier dit een rol heeft gespeeld bij de respondenten.

1. Externe stressvolle gebeurtenissen en omstandigheden, zoals vooroordelen, discriminatie en geweld

Veel van de respondenten die we gesproken hebben in de interviews hebben te maken gehad met externe stressvolle gebeurtenissen en omstandigheden. Een deelnemer aan de focusgroep geeft het volgende voorbeeld:

Ik liep dus met iemand die zich identificeerde als non-binair. We waren we gewoon over straat aan het lopen en ineens komt er zeg maar, er zat een man buiten voor zijn deur ofzo. En die was van 'ja ja, wat ben jij?' En we waren echt zo van jou, gaat jou helemaal niks aan voor de rest, maar hij begon echt een hele discussie. En wat zit er in je broek? En ja, waarom heb je kort haar? [Puck]

2. Verwachtingen van zulke gebeurtenissen en omstandigheden en de waakzaamheid die daarbij komt kijken, zoals verwachtingen van afwijzing

Bij verschillende deelnemers zien we dat zij extra waakzaam zijn op het meemaken van afwijzing of discriminatie. Zo houden zij bijvoorbeeld rekening met wat ze aantrekken. Een deelnemer aan de focusgroep vertelt:

Je hebt wel die verwachting. Als ik dit aantrek, want het liefste zou ik dan bepaalde kleding aan willen trekken, maar denk ik van ja, als ik naar school ga en ik moet door de stad fietsen, dan gaat er iemand wat van zeggen en daar heb ik echt geen zin in, dus ik doe het maar even niet. [Jip]

Een trans man die slachtoffer is geweest van partnergeweld geeft aan dat hij in zijn omgeving ziet dat veel trans personen in een lastige positie zitten. Hij vertelt:

Ik wil gewoon zeggen dat lhbt personen, vooral trans personen, toch wel een kwetsbare doelgroep zijn in relatie. Vaak zijn ze toch wel wat meer geneigd toch wel echt afhankelijk van iemand worden of dingen doen die ze later spijt van krijgen dus dit komt vooral, omdat ze niet echt zelf goed in hun schoenen staan of ze zelf al over een zelf gaan twijfelen of dat soort dingen [Alex]

3. Geïnternaliseerde homofobie

Alle respondenten gaven aan voornamelijk open te zijn over hun seksuele en genderidentiteit in hun omgeving. Wel worstelden een aantal respondenten met hun trans zijn of hun seksuele oriëntatie tijdens en na hun niet- fijne relatie. We kunnen hieruit echter niet concluderen dat er sprake was van geïnternaliseerde homofobie of transfobie en hoe dit zich verhoudt tot het meemaken van (ex-)partnergeweld.

4. Stress gerelateerd aan de verhulling van iemands seksuele oriëntatie of genderidentiteit

Dit aspect van minderheidsstress zagen we terug bij meerdere respondenten. Zoals hierboven (7.3) beschreven hadden respondenten te maken met (dreiging van) outing van hun seksualiteit door hun partner, of werden zij door hun partner onder druk gezet om uit de kast te komen in hun omgeving, of juist 'in de kast' te blijven door een partner die hun genderidentiteit of seksualiteit niet accepteerde.

Uitwerking minderheidsstress op daten en relaties

De interviews en focusgroepen laten zien hoe de lhbt+ jongeren op verschillende manieren minderheidsstress ervaren. Internationaal onderzoek wijst uit dat het ervaren van minderheidsstress de kans vergroot op slachtoffer- en plegerschap van (ex-)partnergeweld (Martin-Storey & Fromme, 2021; Semprevivo, 2021). Een mogelijke manier waarop minderheidsstress invloed heeft op daten zien we terug in hoe deelnemers spraken over seksualisering van gender en seksuele identiteit. Dit gebeurde onder andere tijdens het daten. Dat de lhbt+ jongeren waakzaam zijn om ongewenst ge-out te worden tijdens het daten. Verder zien we dat minderheidsstress ook invloed kan hebben tijdens de relatie. Zo werden sommige jongeren gedwongen om in de kast te blijven door hun partner. Voor Nani zorgde minderheidsstress ervoor dat hen druk voelde om snel in een relatie te stappen met iemand die interesse toonde op een niet 'gefestisheerde manier':

Opgroeien als iemand die nooit mooi wordt geworden. Het is deels eigen onzekerheid, maar deels ook gewoon opgroeien met een wereld die zegt dat je ongeliefd bent. Dus als je daarin opgroeit en vervolgens probeert te daten en heel duidelijk in je gezicht wordt gedrukt van oh ja, ik ben niet geliefd, dan voelt het alsof je de kans moet nemen, want je weet maar nooit wanneer je de kans weer krijgt.

Nani voelde zich op verschillende aspecten als huidskleur, lichaamsgewicht en seksuele- en genderidentiteit niet gewaardeerd in de maatschappij. Dit gevoel heeft er mogelijk bijgedragen dat deze respondent sneller in een relatie stapte en langer verschillende vormen van geweld tolereerde in de niet-fijne relatie.

Overige factoren

Uit de verhalen van de deelnemers zien we ook andere aspecten die van invloed zijn geweest op (ex-)partnergeweld binnen de relatie. Wat opvalt is dat de jongeren (ten tijde van het partnergeweld) weinig kennis hebben over wensen, grenzen en relaties. Verschillende jongeren gaven aan pas veel later door te hebben dat zij in een ongezonde relatie zaten. Lhbt+ jongeren kunnen hier meer last van hebben dan hetero jongeren, omdat relationele en seksuele vorming vaak niet lhbt+ sensitief is (Cense et al., 2019). Het niet bespreken van liefde en relaties kan ervoor zorgen dat jongeren minder weten wat ze kunnen verwachten van een relatie, of wat een fijne en niet-fijne relatie inhoudt (Greene et al., 2015). Zo verteld Nani:

Als ik terugkijk, denk ik van, ik heb me eigenlijk nooit veilig gevoeld. Maar ik dacht dat dit zo hoorde omdat ik geen idee had hoe relaties moesten zijn, ik had als enige reference point een ongezonde relatie had.

Verder hebben we een aantal respondenten gesproken die vertelden over de rol van neurodiversiteit binnen hun relatie, zowel hun eigen neurodiversiteit als dat van hun partner:

Hij heeft hele slechte dopamineregulatie door zijn ADHD en waarschijnlijk ook door zijn autisme. Dus eigenlijk alles wat hij deed door de dag heen was gefocust op die dopamineregulatie. Daardoor was ik een heel groot ding voor hem, omdat dat gewoon die dopamineregulatie ging, dus daar kwam de hyperseksualisatie ook vandaan [Jordan]

Een andere respondent vertelt hoe zijn autisme van invloed is op hoe hij daten en relaties ervaart:

Ja, ik denk ook dat mijn autisme wel een grote rol speelt in hoe ik die gevoelens wat anderen voel of zoiets, (...). Ja, het is toch wel dat je niet zo snel bepaalde dingen wil. Ja dat je gewoon wat rustiger aan wilt gaan met romantische dingen, dat je romantische aantrekkingskracht niet direct voelt. [Alex]

Ook gaven twee lhbt+ jongeren van kleur aan dat stereotypes en discriminatie vanwege huidskleur een rol speelden tijdens het daten of gedurende de relatie. Zo gaf Afiah tijdens de focusgroep aan dat ze alert is op intenties van mensen, omdat ze merkte dat sommige mensen haar seksualiseren vanwege haar huidskleur en een 'afvinklijst' hebben. Bij Nani zorgden microagressies en het niet begrijpen van racistisch gebaseerde opmerkingen door diens partner voor extra spanning binnen de relatie.

9. Behoeftte rondom preventie van (ex-)partnergeweld

In dit hoofdstuk gaan we in op wat voor de lhbt+ jongeren belangrijk is in de preventie van partnergeweld. We hebben aan hen gevraagd welke hulp zij gewild zouden hebben en wat hen geholpen heeft bij het herstel na het meemaken van partnergeweld. We leggen deze inzichten naast de beschermende factoren die te beïnvloeden zijn (zie hoofdstuk 2.6). Dit zijn:

- Zelfvertrouwen en positief zelfbeeld
- Sociale vaardigheden
- Het goed kunnen uitpraten van spanningen en conflicten
- (H)erkenning van geweld door het slachtoffer
- Het hebben van sociaal netwerk en sociale steun

Belang van voorlichting

In de interviews valt op dat bijna alle jongeren pas (veel) later inzagen dat zij te maken hebben gehad met partnergeweld. Dit benadrukt het belang van kennis over wat bij een gezonde relatie hoort en wat niet. Hierbij is lhbt+ sensitiviteit essentieel. Meerdere respondenten benoemen het belang van goede lessen en voorlichting. Een van de respondenten benoemt dat hij pas op zijn vervolgopleiding voor het eerst hoorde over seksueel grensoverschrijdend gedrag:

Maar je bent verliefd op iemand, dus je denkt (...) dat het erbij hoort. Ja, totdat ik voor mijn opleiding seksuele voorlichting moest doen en geven. Daar heb ik zo veel geleerd, ook wat je tijdens biologie niet meekrijgt. En toen zeiden ze, ook al zit je in de relatie, nee is nee. Dan kan het net zo seksueel grensoverschrijdend zijn, ondanks dat je in een relatie zit. Toen dacht ik wel van ja, dat is bij mij wel gebeurd. [Marit]

Ook een andere respondent benoemt het gebrek aan (goede) seksuele voorlichting:

Op school kreeg ik volgens mij alleen maar les over seksuele aanranding, dus echt penetratie tegen je zin in. Er waren enkele lessen over, maar ja, niks tegen je zin in doen. En het was een hele droge biologieleeraar die dat gaf. Dus je zag ook dat hij zich er niet zo fijn bij voelde. En ik denk als school er meer aandacht heeft besteed... En dat moet ook niet het hele jaar door, maar gewoon al heb je één soort van cursus. Want er was ook een zelfverdedigingscursus voor vrouwen, voor meisjes. Die was er ook van jongens, maar er was er ook één voor meisjes. En die moest je allemaal doen. Dan denk ik nou dat is het perfecte moment om dan ook educatie te doen over grenzen en hoe die aangeeft en manipulatie en vormen daarvan. En ik denk als je die bewustwording, bijvoorbeeld met de leeftijd van 16 jaar, als je dan wat meer bewustwording erover doet, dan dat al een hoop scheelt. [Suus]

De input van de respondenten toont een behoefte aan voor tijdige, zorgvuldige en lhbt+ sensitieve voorlichting.

Kennis over (on)gezonde queer relaties

Ten tijde van de relatie hadden de meeste jongeren niet door dat er over hun grenzen werd gegaan en dat zij soms over de grenzen van hun partner heengingen. Respondenten wisten ten tijde van het meemaken van partnergeweld niet wat bij een ongezonde, niet-fijne relatie hoort en wat bij een gezonde, fijne relatie hoort. Hierin komt ook naar voren dat wat zij wel weten over (on)gezonde relaties vaak over heterorelaties gaat. Zo geeft een respondent het volgende antwoord op de vraag wat die nodig zou hebben:

Meer duidelijkheid over wat wel normaal is of niet. Omdat het juist zo moeilijk is om dezelfde situaties te vinden, bijvoorbeeld in mijn familie of op het internet, want dat is altijd ook een man slaat vrouw even heel kort door de bocht. Maar dat is wat je te zien krijgt en je hebt dus geen beeld van hoe ongezonde relaties, niet-fijne relaties eruitzien als het gaat om queer mensen en de queer gemeenschap. Dus dat daar meer voorbeelden of meer duidelijkheid over komt. [Nani]

Ook een andere respondent geeft het belang van aandacht voor gezonde queer relaties aan:

Ik denk dat er minder awareness is binnen queer relaties. Ik denk dat er niet snel gedacht zou worden, zeker zoals met mijn ex bijvoorbeeld. (...) Het is natuurlijk best een hot item in heteroseksuele relaties, over grensoverschrijdend gedrag en fysieke mishandeling (...) en toxic relaties. Maar ik denk dat daar minder awareness is voor lhbt'ers. Ik denk ook dat het daar minder verwacht wordt. Wie verwacht er bijvoorbeeld dat twee meiden die bij elkaar zijn fysiek naar elkaar kunnen worden. Of inderdaad een best wel feminiene extravagante jongen fysiek zou worden tegen een wat meer mannelijke jongen, zeg maar. [Tom]

De respondenten zien dat rolmodellen en informatie over (on)gezonde in queer relaties van waarde zijn om geweld in eerder te (h)erkennen. Voorbeelden van heterorelaties zijn niet voldoende.

Grenzen en communicatie

Zoals eerder beschreven in dit hoofdstuk valt het op dat bijna alle respondenten pas (veel) later doorhadden dat hun grenzen werden overschreden binnen de relatie. Verschillende respondenten gaven aan destijds weinig kennis te hebben over wensen en grenzen binnen een relatie en niet de handvaten te hebben gehad om hierover te kunnen communiceren. Alex vertelt hierover:

Ik was 13, dus het was mijn eerste ervaring op seksueel vlak. Ik vond het af en toe wel lastig om te weten waar mijn grens überhaupt lag. Het was niet echt dat ze mijn grens was overgegaan, maar soms (...) was het gewoon om haar plezier te doen.

Het leren praten over en vragen naar grenzen wordt ook door respondenten benoemd als belangrijk onderdeel in de preventie van partnergeweld onder lhbt+ jongeren. Zo vertelt een respondent:

Waarom word je niet op school voorgelegd over hoe je veilig omgaat met het lichaam van andere mensen. Hoe je grenzen vraagt, maar dus niet alleen maar van hoe geef je grenzen aan. Elke keer als iemand gevraagd had wil je dit wel echt? Dan had ik gewoon kunnen zeggen van oh nu bij nader inzien wil ik dat niet. Ik denk dat het gesprek veel meer moet gaan over hoe ga je veilig om met iemand anders en niet zeg maar hoe zorg je steeds voor dat jouw grenzen bewaard blijven. [Sigrid]

Het belang van een sociaal netwerk

Het kunnen praten over ervaringen en kunnen steunen op familie en/of vrienden is voor veel respondenten belangrijk in het verwerken van partnergeweld. In het herstel na het meemaken van partnergeweld speelde opbouwen of hebben van een sociaal netwerk een belangrijke rol. Zo vertelde een respondent dat het beter met hem ging toen hij ergens anders ging wonen en daar nieuwe vrienden maakte, bij wie hij uiteindelijk zijn verhaal kwijt kon:

Ja, ik had in die tijd niet echt veel vrienden. Ik kon niet bij iemand terecht. Toen ik bij X terecht kwam, kreeg ik weer vrienden. [Alex]

Ook het praten met hun omgeving over wat zij wel en niet fijn vinden op het gebied van relaties en seks hen helpt bij het navigeren van daten en relaties:

Gewoon dat het des te makkelijker bespreekbaar wordt of zo. En dat dat heel erg helpend is. Dat ik ook wel merk, bijvoorbeeld als vrouwen met vrouwen, bijvoorbeeld in mijn vriendinnengroep, dat het daarin best wel relatief wat makkelijker is of zo. Maar dat ik het ook soms wel heel chill vind als ik ook gewoon met mannelijke vrienden er ook over kan hebben, omdat ik denk dat juist het praten met iemand van het andere geslacht dat het heel erg helpend kan zijn. [Linda]

Beschermende factoren voor interventieontwikkeling

Op basis van bovenstaande is op te merken dat de respondenten beschermende factoren benoemen die kunnen bijdragen aan de preventie van (ex-)partnergeweld onder lhbt+ jongeren, zoals vroegtijdige, zorgvuldige en lhbt+ sensitieve relationele en seksuele voorlichting. Dit is in lijn met wat internationaal onderzoek onderschrijft (Beek et al., 2022; Gillum & DiFulvio, 2012; Greene et al., 2015). In het bijzonder geeft de literatuur en de respondenten in dit onderzoek

aan dat in voorlichting het bespreekbaar maken van (on)gezonde queer relaties, aandacht voor grenzen en wensen en communicatie belangrijk zijn. Dit draagt bij aan:

- Het goed kunnen uitpraten van spanningen en conflicten
- (H)erkenning van geweld door het slachtoffer
- Sociale vaardigheden

Verder benadrukken de geïnterviewde lhbt+ jongeren het belang van een sociaal netwerk voor het verwerken van partnergeweld. Dit komt overeen met onderstaande beschermende factoren:

- Het hebben van sociale steun, inclusief familie en vrienden
- Een goed sociaal netwerk

In de interviews werd het belang van zelfvertrouwen en een positief zelfbeeld niet benoemd door de respondenten. Dit betekent echter niet dat dit punt niet van belang is, vooral met oog op de effecten van minderheidsstress die het zelfvertrouwen van lhbt+ jongeren kan beïnvloeden, bijvoorbeeld door geïnternaliseerde homofobie. Daarnaast valt op dat meerdere respondenten mentale problemen en/of een laagzelfbeeld hadden vóór hun niet-fijne relatie.

10. Conclusie en aanbevelingen

Dit interventie-gebonden onderzoek is uitgevoerd om een antwoord te geven op de volgende hoofdvraag: **hoe ervaren lhbt+ jongeren daten, romantische relaties en (ex-)partnergeweld?** Hierbij is specifiek gekeken naar risico- en beschermende factoren voor (ex-)partnergeweld onder lhbt+ jongeren. We zien dat de jongeren elkaar ontmoeten zowel in het echt als online ontmoeten. Sociale media en datingapps worden genoemd als plekken om gelijkgestemden en potentiële partners te vinden. Sommige lhbt+ jongeren moeten navigeren met voorgeschreven gendernormen en doen aan *code-switching* om zichzelf te beschermen tegen mensen waarvan ze weten of vermoeden dat ze hun identiteit niet zullen accepteren. Verwachtingen rondom mannelijkheid en vrouwelijkheid of seksualisering spelen hierbij een rol. Deze aspecten, naast het niet meteen weten wanneer iemand uit de lhbt+ gemeenschap komt, bemoeilijken dat ze op iemand afstappen buiten een *queer space*. Hierin verschillen zij van heterojongeren.

De interviews en focusgroepen illustreren hoe lhbt+ jongeren nadenken over fijne en niet-fijne relaties. Het belangrijkste element in een fijne relatie is volgens de jongeren 'jezelf zijn'. Goede communicatie over verwachtingen en gevoelens en het respecteren van grenzen zien zij als essentieel onderdeel daarvan. Voor de jongeren die we spraken zijn aspecten van niet-fijne relaties vaak het omgekeerde van die van fijne relaties.

Bij de deelnemers die te maken hebben gehad met (ex-)partnergeweld zien we veel verschillende vormen van partnergeweld, die vaak ook door elkaar lopen: psychologisch, fysiek, seksueel geweld en controlerend gedrag. Vaak vond dit geweld zowel online als in het echt plaats. In sommige gevallen vond het geweld geheel online plaats, omdat jongeren volledige online relaties hadden. Bij sommige niet-fijne relaties vond ook *coercive control* plaats. Het valt op dat de respondenten signalen van hun niet-fijne relatie vaak pas inzagen toen de relatie over was. In sommige gevallen was dit pas jaren later. Een mogelijke verklaring hiervoor is de niet lhbt+ sensitieve relationele en seksuele vorming in Nederland. Deze bevinding toont een mogelijke risicofactor voor lhbt+ jongeren, aangezien het tijdig signaleren van een niet-fijne relatie kan bijdragen in de preventie van (ex-)partnergeweld.

Wanneer we kijken naar specifieke risicofactoren van lhbt+ jongeren, zien we dat jongeren last hebben van vooroordelen en stereotypen over hun seksualiteit en/of genderidentiteit. Dit is soms bewust en soms onbewust. Meerdere jongeren werden door hun partner niet geaccepteerd in hun genderidentiteit of seksualiteit. Dit uitte zich onder andere in *outing*, controlerend gedrag of psychologisch geweld. Ook is minderheidsstress een risicofactor van partnergeweld onder lhbt+ personen. Zo observeren we dat externe gebeurtenissen, zoals het meemaken van geweld en discriminatie, invloed had op daten en relaties van jongeren. Daarnaast komt naar voren dat jongeren last hebben van mentale problemen, die soms samengaan met worstelingen rondom gender en seksualiteit en kunnen worden versterkt door de ongezonde relatie. In enkele gevallen speelt neurodiversiteit en van kleur zijn een rol in partnergeweld. In bijna alle gevallen valt op dat weinig kennis en vaardigheden hebben over wensen en grenzen een belangrijke rol speelde in de ongezonde relatie(s).

De impact van (ex-)partnergeweld op jongeren is enorm. Veel jongeren ontwikkelden (ernstige) mentale problemen, waar zij jaren later soms nog steeds last van hebben. Ook gaven zij aan minder of geen vertrouwen te hebben in daten en relaties en dat hun ervaring hun kijk op liefde heeft beïnvloed. Sommige jongeren ervaren problemen met seksualiteit als gevolg van (ex-

)partnergeweld. Tegelijkertijd laten de jongeren veel veerkracht zien. Zij wisten uit de relatie te komen. Sommigen van hen zochten steun in hun sociale netwerk of bouwden een nieuw sociaal netwerk op en zochten psychologische hulp. Inzicht in de situatie en erkenning van wat hen is overkomen zijn belangrijk in hun herstel. De (h)erkenning hiervan door hulpverleners is essentieel, iets dat in sommige gevallen bij de respondenten en deelnemers tekortschoot. Veel van de respondenten gaf aan mee te willen doen aan dit onderzoek om partnergeweld bij andere lhbt+ jongeren te voorkomen.

Aanbevelingen preventie (ex-)partnergeweld lhbt+ personen

We concluderen dat de geïnterviewde lhbt+ jongeren aangeven weinig kennis te hebben van wensen, grenzen en communicatie in een relatie. Ook hebben ze weinig kennis over fijne en niet-fijne relaties. Zo herkennen ze de signalen van (ex-)partnergeweld in de meeste gevallen niet of pas laat. Bovendien is het voor veel jongeren lastig om (tijdig) de juiste hulp te vinden, die hun problemen (h)erkent. Wij komen daarom tot onderstaande aanbevelingen voor interventieontwikkeling ter preventie van (ex-)partnergeweld onder lhbt+ personen.

Maak (jeugd)professionals lhbt+ sensitiever en bewuster over (online) daten en fijne en niet fijne relaties binnen de lhbt+ gemeenschap:

1. Bied lhbt+ sensitieve kennis over mechanismen die een rol spelen in fijne en niet-fijne relaties onder lhbt+ jongeren. Leg accenten op de volgende aspecten:
 - a. (Online) relaties en daten onder lhbt+ personen.
 - b. Lhbt+ sensitieve casussen en rolmodellen.
 - c. Kennis over de risico- en beschermende factoren van (ex-)partnergeweld binnen de lhbt+ gemeenschap waaronder:
 - i. De rol van gendernormen en vooroordelen over genderidentiteit en seksualiteit.
 - ii. De rol minderheidsstress.
 - iii. Invloed van (ex-)partnergeweld op de mentale gezondheid van lhbt+ jongeren.

Aanbevelingen voor lhbt+ sensitieve relationele en seksuele interventies:

2. Zet in op het beïnvloeden van risico en beschermende factoren van (ex-)partnergeweld binnen de lhbt+ gemeenschap waaronder:
 - a. De rol van gendernormen en vooroordelen over genderidentiteit en seksualiteit
 - b. De rol van minderheidsstress.
 - c. De invloed van (ex-)partnergeweld op de mentale gezondheid van lhbt+ jongeren.
3. Maak verschillende vormen van (online) romantische relaties bespreekbaar
4. Maak fijne relaties en liefde bespreekbaar:
 - a. Gebruik casussen en rolmodellen die aansluiten op de belevingswereld van lhbt+ jongeren.
 - b. Een goede invalshoek is 'jezelf zijn' in de relatie.
5. Maak gebruik van voorbeelden van (ex-)partnergeweld in lhbt+ relaties.
6. Heb specifiek aandacht voor de onlinewereld en datingapps die lhbt+ jongeren gebruiken.
7. Zorg ervoor dat de voorlichting werkt aan het leren van vaardigheden zoals communicatie en het aangeven van wensen en grenzen.
8. Zet in op het belang van het hebben van een sociaal netwerk.
9. Wees alert op hoe verschillende aspecten van iemands identiteit van invloed kunnen zijn op slachtofferschap en plegerschap van (ex-)partnergeweld.

Beperkingen van het onderzoek

Ons onderzoek kent verschillende beperkingen. De werving heeft plaatsgevonden op basis van een *convenience sample*, waardoor we alleen lhbt+ jongeren hebben gesproken die uit zichzelf over relaties en daten wilden praten. Het is hierdoor lastig om generaliserende uitspraken te doen (Bryman, 2012). Verder hebben we geen trans vrouwen en maar twee cis mannen gesproken. Hierdoor mist hun perspectief in dit onderzoek. Dit perspectief is belangrijk om mee te nemen in vervolgonderzoek, aangezien bekend is dat trans vrouwen bijvoorbeeld kwetsbaar zijn voor (ex-)partnergeweld vanwege seksisme en transfobie.⁷ Ondanks deze beperkingen hebben we op basis van deze gesprekken wel een algemeen beeld gekregen van hoe lhbt+ jongeren daten, romantische relaties en (ex-)partnergeweld ervaren. Voor vervolgonderzoek raden we aan om onderzoek specifiek op een doelgroep te richten, zodat de verschillende ervaringen en mechanismen binnen de doelgroepen beter in beeld kunnen worden gebracht. Verder is het voor interventie-gebonden onderzoek belangrijk om ervaringen van plegers te verzamelen om voor deze doelgroep risico en beschermende factoren te achterhalen die gebruikt kunnen worden voor interventieontwikkeling.

.....
⁷ Luister bijvoorbeeld voor meer informatie het verhaal van Tammie in De liefde van nu podcast: <https://open.spotify.com/episode/4M7Cue9AfoaxHClu8SFMXC?si=8095002d42044ce9>

11. Literatuur

- Act4Respect. (2023). Begrippenlijst. Geraadpleegd op 22-02-2024, van https://prod-cdn.atria.nl/wp-content/uploads/sites/3/2023/12/07193005/KSD_Atria_Factsheet-4_Begrippenlijst_v3.0.pdf
- Araya, A. C., Warwick, R., Shumer, D., & Selkie, E. (2021). Romantic relationships in transgender adolescents: A qualitative study. *Pediatrics*, 147(2). <https://doi.org/10.1542/peds.2020-007906>
- Arthur, T. W., & Cabaniss, E. R. (2021). Queer Men and Smartphone Dating Applications: Navigating Partner Markets and Managing Stigma. In *Journal for Social Thought* (Vol. 5, Issue 1). <https://ojs.lib.uwo.ca/index.php/jst/index>
- Asakura, K. (2017). Paving Pathways Through the Pain: A Grounded Theory of Resilience Among Lesbian, Gay, Bisexual, Trans, and Queer Youth. *Journal of Research on Adolescence*, 27(3), 521–536. <https://doi.org/10.1111/jora.12291>
- Balsam, K., Beadnell, B. & Molina, Y. (2013). The Daily Heterosexual Experiences Questionnaire: Measuring Minority Stress Among Lesbian, Gay, Bisexual and Transgender Adults. *Meas Eval Couns Dev*, 46(1), 3-25.
- Beek, T., van de Griend, J., Meijer, S., Schutte, L., & van der Vlucht, I. (2022). *Wat werkt dossier: School-gebonden interventies ter bevordering van de seksuele gezondheid en het seksueel welzijn van jongeren*. www.loketgezondleven.nl
- bell hooks. (2001). All about love: New vision. William Morrow
- Bermea, A., Slakoff, D. & Goldberg, A. (2021). Intimate Partner Violence in the LGBTQ+ Community: Experiences, Outcomes, and Implications for Primary Care. *Elsevier*.
- ten Boom, A., & Witterbrood, K. (2019). *De prevalentie van huiselijk geweld en kindermishandeling in Nederland*. WODC
- Braun, V., Clarke, V., Hayfield, N., & Terry, G. (2019). *Thematic Analysis 48. Handbook of research methods in health social sciences*, 843-860.
- Bryman, Alan. (2012). *Social research methods*. Oxford University Press.
- Byron, P., Albury, K., & Pym, T. (2020). Hooking up with friends: LGBTQ+ young people, dating apps, friendship and safety. <https://doi.org/10.1177/0163443720972312>, 43(3), 497–514. <https://doi.org/10.1177/0163443720972312>
- Byron, P., Robards, B., Hanckel, B., Vivienne, S., & Churchill, B. (2019). “Hey, I’m Having These Experiences”: Tumblr Use and Young People’s Queer (Dis)connections. *International Journal of Communication*, 13, 2239–2259. <http://ijoc.org>.
- Capaldi, D. M., Knoble, N. B., Shortt, J. W., & Kim, H. K. (2012). A systematic review of risk factors for intimate partner violence. *Partner abuse*, 3(2), 231-280.
- Calton, J. M., Cattaneo, L. B., & Gebhard, K. T. (2016). Barriers to Help Seeking for Lesbian, Gay, Bisexual, Transgender, and Queer Survivors of Intimate Partner Violence. In *Trauma, Violence, and Abuse* (Vol. 17, Issue 5, pp. 585–600). SAGE Publications Ltd. <https://doi.org/10.1177/1524838015585318>
- CBS. (2020). *Prevalentiemonitor Huiselijk Geweld en Seksueel Geweld 2020*. <https://www.cbs.nl/nl-nl/publicatie/2020/51/prevalentiemonitor-huiselijk-geweld-en-seksueel-geweld-2020>
- Cense, M., de Grauw, S. & Vermeulen, M. (2019). ‘Gewoon het taboe eraf halen.’ Wat leerlingen willen van seksuele vorming. Utrecht: Rutgers
- Cho, S., Crenshaw, K. W., & McCall, L. (2013). Toward a Field of Intersectionality Studies: Theory, Applications, and Praxis. *Signs: Journal of Women in Culture and Society*, 38(4), 785–810. <https://doi.org/10.1086/669608>
- Clare, C. A., Velasquez, G., Martorell, G. M. M., Fernandez, D., Dinh, J., & Montague, A. (2021). Risk factors for male perpetration of intimate partner violence: A review. *Aggression and violent behavior*, 56, 101532.
- Davids, C. M., & Lundquist, G. G. (2018). Relationship themes and structures of bisexual individuals. *Sexual and Relationship Therapy*, 33(1–2), 6–12. <https://doi.org/10.1080/14681994.2017.1412421>
- DeCapua, S. R. (2017). Bisexual Women’s Experiences with Binegativity in Romantic Relationships. *Journal of Bisexuality*, 17(4), 451–472. <https://doi.org/10.1080/15299716.2017.1382424>
- Dehaan, S., Kuper, L. E., Magee, J. C., Bigelow, L., & Mustanski, B. S. (2013). The interplay between online and offline explorations of identity, relationships, and sex: A mixed-methods study with LGBT youth. *Journal of Sex Research*, 50(5), 421–434. <https://doi.org/10.1080/00224499.2012.661489>

- Donovan, C., & Hester, M. (2014). *Domestic violence and sexuality : what's love got to do with it?* Policy Press.
- Downing, G. (2013). Virtual youth: non-heterosexual young people's use of the internet to negotiate their identities and socio-sexual relations. *Children's Geographies*, 11(1), 44–58. <https://doi.org/10.1080/14733285.2013.743280>
- van Beusekom, G., Baams, L., Bos, H. M. W., Overbeek, G., & Sandfort, T. G. M. (2016). Gender Nonconformity, Homophobic Peer Victimization, and Mental Health: How Same-Sex Attraction and Biological Sex Matter. *Journal of Sex Research*, 53(1), 98–108. <https://doi.org/10.1080/00224499.2014.993462>
- Drost, Vi., Jenster, Br., Kluft, S., van der Klein, M., & Tierol, B. (2022). Lhbt+ en huiselijk en seksueel geweld risicofactoren, hulpverlening en preventie.
- Edwards, K. M., & Sylaska, K. M. (2013). The Perpetration of Intimate Partner Violence among LGBTQ College Youth: The Role of Minority Stress. *Journal of Youth and Adolescence*, 42(11), 1721–1731. <https://doi.org/10.1007/s10964-012-9880-6>
- Eric S. Reyes, M., Camille M. Alday, A., Jay J. Aurellano, A., Raven R. Escala, S., Ermelo V. Hernandez, P., Esrom P. Matienzo, J., Marian R. Panaguiton, K., Charmaine C. Tan, A., & Zsila, Á. (2022). Minority Stressors and Attitudes Toward Intimate Partner Violence Among Lesbian and Gay Individuals. *Sexuality and Culture*. <https://doi.org/10.1007/s12119-022-10046-y>
- Garthe, R. C., Hidalgo, M. A., Hereth, J., Garofalo, R., Reisner, S. L., Mimiaga, M. J., & Kuhns, L. (2018). Prevalence and risk correlates of intimate partner violence among a multisite cohort of young transgender women. *LGBT Health*, 5(6), 333–340. <https://doi.org/10.1089/lgbt.2018.0034>
- Geling, T., Groeneveld, J., Schaap, C. & Zadelhoff, van J. (2024) *Grensoverschrijdend gedrag & (Ex)-Partnergeweld onder Lhbtj jongeren: Een Enquête over de Niet-Fijne Ervaringen Binnen Queer Relaties*. Act4Respect
- Gillum, T. L., & DiFulvio, G. (2012). “There’s So Much at Stake”: Sexual Minority Youth Discuss Dating Violence. *Violence Against Women*, 18(7), 725–745. <https://doi.org/10.1177/1077801212455164>
- Greene, G. J., Fisher, K. A., Kuper, L., Andrews, R., & Mustanski, B. (2015). “Is This Normal? Is This Not Normal? There Is No Set Example”: Sexual Health Intervention Preferences of LGBT Youth in Romantic Relationships. *Sexuality Research and Social Policy*, 12(1), 1–14. <https://doi.org/10.1007/s13178-014-0169-2>
- Guadalupe-Diaz, X. L. (2019). 2. The Contexts of Abuse for Transgender Survivors. In *Transgressed : Intimate Partner Violence in Transgender Lives*. (pp. 24–50). NYU Press. <https://doi.org/10.18574/nyu/9781479832941.003.0002>
- Hawkins, B., & Watson, R. J. (2017). LGBT cyberspaces: a need for a holistic investigation. *Children's Geographies*, 15(1), 122–128. <https://doi.org/10.1080/14733285.2016.1216877>
- Hennink, M. M., Hutter, Inge., & Bailey, A. (2011). *Qualitative research methods*. SAGE.
- Javid, A. (2020). *Violence in everyday life: Power, gender and sexuality*. Bloomsbury Publishing.
- Jewkes, R. (2002). Intimate partner violence: causes and prevention. *The Lancet* 359, 9315, 1423-1429.
- Johnson, K., Olguta Vilceanu, M., & Pontes, M. C. (n.d.). Use of Online Dating Websites and Dating Apps: Findings and Implications for LGB Populations. In *Journal of Marketing Development and Competitiveness* (Vol. 11, Issue 3).
- Kaufman, T. M. L., & Baams, L. (2021). Disparities in Perpetrators, Locations, and Reports of Victimization for Sexual and Gender Minority Adolescents. *Journal of Adolescent Health*. <https://doi.org/10.1016/j.jadohealth.2021.06.024>
- O’Keefe, M. (2005). Teen dating violence: A review of risk factors and prevention efforts. *National Electronic Network on violence against women*, 1, 1-5.
- Van Ouytsel, J., Walrave, M., De Marez, L., Vanhaelewyn, B., & Ponnet, K. (2021). Sexting, pressured sexting and image-based sexual abuse among a weighted-sample of heterosexual and LGB-youth. *Computers in Human Behavior*, 117, Article 106630
- de Graaf, H., Oldenhof, A., Kraan, Y., Beek, T., Kuipers, L., & Vermey, K. (2024). *Seks onder je 25e: Seksuele gezondheid van jongeren in Nederland anno 2023*. Uitgeverij Eburon. www.eburon.nl
- Gray, R., Walker, T., Hamer, J., Broady, T., Kaen, J., Ling, J., & Bear, B. (2020). Developing LGBTQ programs for perpetrators and victims/survivors of domestic and family violence. www.anrows.org.au
- Hellemans, S., Dewaele, A., van Houtte, M., & Buysse, A. (2012). *Onderzoek naar partnergeweld bij holebi's*.
- Jonker, M. & de Grauw, S. (2012). *Handleiding Happy2gether*. P. 1-47.

- Longobardi, C., & Badenes-Ribera, L. (2017). Intimate Partner Violence in Same-Sex Relationships and The Role of Sexual Minority Stressors: A Systematic Review of the Past 10 Years. *Journal of Child and Family Studies*, 26(8), 2039–2049. <https://doi.org/10.1007/s10826-017-0734-4>
- Laan, E., & van Lunsen, R. (2023). *De waarheid over seks: Plezier en gendergelijkheid op planeet aarde*. Singel Uitgeverijen.
- Lewis, T., Doyle, D. M., Barreto, M., & Jackson, D. (2021). Social relationship experiences of transgender people and their relational partners: A meta-synthesis. In *Social Science and Medicine* (Vol. 282). Elsevier Ltd. <https://doi.org/10.1016/j.socscimed.2021.114143>
- Li, T., Dobinson, C., Scheim, A. I., & Ross, L. E. (2013). Unique Issues Bisexual People Face in Intimate Relationships: A Descriptive Exploration of Lived Experience. *Journal of Gay and Lesbian Mental Health*, 17(1), 21–39. <https://doi.org/10.1080/19359705.2012.723607>
- Lisdonk, V. (2018). *Uncomfortable encounters: Dutch same-sex oriented young people's experiences and the relation with gender nonconformity in a heteronormative, tolerant society*. VU Amsterdam.
- Llewellyn, A. (2022). “A Space Where Queer Is Normalized”: The Online World and Fanfictions as Heterotopias for WLW. *Journal of Homosexuality*, 69(13), 2348–2369. <https://doi.org/10.1080/00918369.2021.1940012>
- Maliepaard, E. (2020). Internationaal onderzoek naar ervaringen en realiteit van personen die op meerdere geslachten en/of genders vallen. Atria: kennisinstituut voor emancipatie en vrouwengeschiedenis.
- Martin-Storey, A., Pollitt, A. M., & Baams, L. (2021). Profiles and Predictors of Dating Violence Among Sexual and Gender Minority Adolescents. *Journal of Adolescent Health*, 68(6), 1155–1161. <https://doi.org/10.1016/j.jadohealth.2020.08.034>
- McKie, R. M., Lachowsky, N. J., & Milhausen, R. R. (2015). The Positive Impact of Technology on Young Gay Men's Dating and Sexual Relationships in Canada: Results From a Focus Group Study. *Journal of LGBT Youth*, 12(1), 19–38. <https://doi.org/10.1080/19361653.2014.935552>
- McKie, R. M., Skakoon-Sparling, S., Levere, D., Sezlik, S., & Humphreys, T. P. (2020). Is There Space for Our Stories? An Examination of North American and Western European Gay, Bi, and Other Men Who Have Sex with Men's Non-consensual Sexual Experiences. *Journal of Sex Research*, 57(8), 1014–1025. <https://doi.org/10.1080/00224499.2020.1767023>
- Meyer, I. (2003). Prejudice, Social Stress, and Mental Health in Lesbian, Gay, and Bisexual Populations: Conceptual Issues and Research Evidence. *Psychol Bull*, 129(5), 647–697.
- Nikkelen, S., Tijdkink, S., De Graaf, H., & Bakker, B. (2019). Seksuele gezondheid van lesbische, homoseksuele en biseksuele personen in Nederland anno 2017.
- Schuyf, J. (2009). *Geweld tegen homoseksuele mannen en lesbische vrouwen Een literatuuronderzoek naar praktijk en bestrijding*. Movisie.
- Semprevivo, L. K. (2021). Dating and Sexual Violence Victimization among Lesbian, Gay, Bisexual, and Questioning Youth: Considering the Importance of Gender and Sexual Orientation. *Journal of Aggression, Maltreatment and Trauma*, 30(5), 662–678.
- Vagi K.J., Rothman E.F., Laztman, N.E., Tharp A.T., Hall D.M., & Breiding M.J. (2013). Beyond correlates: a review of risk and protective factors for adolescent dating violence perpetration. *Journal of Youth Adolescence* 42(4), 633–49.
- Verwijs, R., & Lünemann, K.D. (2012). *Partnergeweld. Achtergrond en risicofactoren*. Utrecht: Federatie Opvang / Verwey-Jonker Instituut. Online: https://www.verwey-jonker.nl/doc/vitaliteit/7154_Partnergeweld_POD_web.pdf
- Woicik, K., Eisenberg, M., Burgers, V.W.G., Tressova-van Veldhoven, D., Sijtsema, J.J., Bogaerts, S., & Zijp-Lens, K. van (2019). Plegers van partnergeweld en kindermishandeling. Verschillen, overeenkomsten en overlap. Tilburg: Universiteit.
- Yakubovich, A.R., Stöckl, H., Murray, J., Melendez-Torres, G.J., Steinert, J.I., Glavin, C.E., Humphreys, D.K. (2018). Risk and protective factors for intimate partner violence against women: systematic review and meta-analyses of prospective-longitudinal studies. *American Journal of Public Health*, 108, 7, e1-e11.

12. Bijlagen

Tabel risicofactoren

Voor de onderbouwing van de Happy2gether interventie is een literatuurstudie gedaan waarin risico en beschermende factoren van (ex-)partnergeweld zijn geïdentificeerd. De literatuurstudie is opvraagbaar bij de auteurs van dit rapport. Hieronder is een overzicht gemaakt van deze factoren plus de toegevoegde factoren gespecificeerd op lhbt+ personen:

Risicofactoren voor plegerschap van partnergeweld zijn:	
Individuele factoren	Te beïnvloeden?
Genderstereotype opvattingen en rigide traditionele opvattingen over rolpatronen in een relatie (Jewkes 2002 ; Ten Boom & Wittebrood, 2019, Jacobson 2015 in Semprevivo, 2021)	✓
Opvattingen die geweld goedkeuren (Jewkes , 2019)	✓
Een relatief jonge leeftijd (Verwijs & Lünemann, 2012). Jongeren lopen een groter risico op partnergeweld, studenten meer dan tieners (ook Van Oosten et al., 2015) ; 18-25 jaar v	X
Middelengebruik, m.n. alcohol (Vagi et al., 2013; Verwijs & Lünemann, 2012);	✓
Eerdere geweld- of traumatische ervaringen in jeugd, zoals het getuige zijn van partnergeweld of zelf slachtoffer zijn van kindermishandeling (O'Keefe, 2005; Vagi et al., 2013; Verwijs & Lünemann, 2012; Clare et al., 2020);	X
Verbale agressie (Verwijs & Lünemann, 2012);	✓
Goedkeuren van agressie (o.a. binnen de relatie) (O'Keefe, 2005; Vagi et al., 2013)	✓
Psychische klachten (Verwijs & Lünemann, 2012);	X
Antisociale persoonlijkheidstrekken en stoornissen (met kenmerken boosheid, impulsiviteit, instabiliteit) (Verwijs & Lünemann, 2012, zie ook Capaldi et al., 2012);	X
Financiële stress (Capaldi et al., 2012; Verwijs & Lünemann, 2012).	X
Werkeloosheid (Verwijs & Lünemann, 2012).	X
LHBT+ doelgroep	
Minderheidsstress: (Meyer 2003 in Helleman et al., 2012; Longobardi & Badenes-Ribera, 2017)	✓

Relatiefactoren	Te beïnvloeden?
Geschiedenis van relatieconflicten (O'Keefe, 2005; Vagi et al., 2013; Verwijs & Lünemann, 2012);	X
Eerder plegerschap zonder erkenning of minimalisering van eerder gepleegde geweld (Verwijs & Lünemann, 2012);	X
Negatieve communicatiestijl (Verwijs & Lünemann, 2012);	✓
Het hebben van meerdere datingpartners (O'Keefe, 2005).	X
Negatieve emoties en jaloezie binnen de relatie (Capaldi et al., 2012).	✓
Contextuele factoren	Te beïnvloeden?
Lage sociaaleconomische klasse (Verwijs & Lünemann, 2012; Clare et al., 2021);	X
Problemen op werk (Verwijs & Lünemann, 2012);	X
Ervaren van sociale druk (Capaldi et al., 2012);	✓
Peers die agressief gedrag vertonen binnen relaties (O'Keefe, 2005; Vagi et al., 2013);	✓
Ervaren van school als een onveilige plek (Capaldi et al., 2012);	X
Risicofactoren voor slachtofferschap van partnergeweld zijn:	
Individuele factoren	Te beïnvloeden?
Genderstereotype opvattingen en rigide traditionele opvattingen over rolpatronen in een relatie (Jewkes, 2002; Ten Boom & Wittebrood, 2019; Jacobson 2015 in Semprevivo, 2021)	✓
Opvattingen die geweld goedkeuren (Jewkes, 2002)	✓
Jonge leeftijd (Capaldi et al., 2012; Verwijs & Lünemann, 2012); Jongeren lopen een groter risico op partnergeweld, studenten meer dan tieners (ook Van Oosten et al., 2015);	X
Middelengebruik (Capaldi et al., 2012; Verwijs & Lünemann, 2012);	✓
Eerdere geweld- of traumatische ervaringen in jeugd, zoals het getuige zijn van partnergeweld of zelf slachtoffer zijn van kindermishandeling (Verwijs & Lünemann, 2012; Wocik et al., 2019);	X
Antisociale persoonlijkheidstrekken (Capaldi et al., 2012; Verwijs & Lünemann, 2012; Wocik et al., 2019);	X
Angst en depressieklachten (Capaldi et al., 2012; O'Keefe, 2005; Verwijs & Lünemann, 2012);	X
Laag zelfbeeld, weinig zelfvertrouwen (Verwijs & Lünemann, 2012);	✓
(ongewenste) zwangerschap op relatief jonge leeftijd (O'Keefe, 2005; Yakubovich et al., 2018);	X
Laag opleidingsniveau van individu of ouders (Yakubovich et al., 2018; Verwijs & Lünemann, 2012);	X
Laag inkomen (Verwijs & Lünemann, 2012; Wocik et al., 2019);	X

LHBT+ doelgroep	
Minderheidsstress: (Meyer 2003 in Hellemans et al., 2012; Longobardi & Badenes-Ribera, 2017)	✓
LHBTI+ doelgroep	
Intersectie met etniciteit en minderheidsstress; plegers gaan eerder grens over bv bij personen van kleur (Semprevivo, 2021)	✓

Relatiefactoren	Te beïnvloeden?
Negatieve communicatiestijl (Kuijpers, 2011 in Verwijs & Lünemann, 2012);	✓
LHBTI+ doelgroep	
LHBT+ specifiek: leeftijdsverschil binnen de relatie (van Lisdonk et al., 2017; Semprevivo, 2021)	X
Overige contextuele factoren die zowel tot plegerschap als slachtofferschap van partnergeweld kunnen leiden:	
Slechte woon/leefomstandigheden (Verwijs & Lünemann, 2012);	X
Ontbreken van sociale steun (Verwijs & Lünemann, 2012);	✓
Extra risico voor lhbt+ personen die vaker te maken hebben met weerstand en gebrek aan sociale steun van Beusekom et al., 2016; Kaufman & Baams, 2021; Martin-Storey et al., 2021)	✓
Stressfactoren zoals chronische ziekte of familieruzies (Verwijs & Lünemann, 2012; Woicik et al., 2019);	X
Negatieve opvoeding (o.a. ouder fungeert meer als gelijke/vriend dan als ouder of kinderen die volwassen verantwoordelijkheden krijgen) (Verwijs & Lünemann, 2012).	X
Beschermende factoren:	
Het ontbreken van beschermende factoren blijkt ook een risicofactor te zijn voor partnergeweld, daarnaast kunnen beschermende factoren de negatieve gevolgen van partnergeweld verminderen, zoals angst en depressie (Carlson et al., 2002). Belangrijke beschermende factoren voor partnergeweld zijn:	
Individuele niveau	Te beïnvloeden?
Zelfvertrouwen en positief zelfbeeld (Verwijs & Lünemann, 2012);	✓
Ook voor aanpakken minderheidsstress die lhbt+ personen ervaren extra focus op	✓
Stabiele persoonlijkheid (Verwijs & Lünemann, 2012);	X
Goede gezondheid (Verwijs & Lünemann, 2012);	X
Zelf positieve opvoeding/jeugdervaringen hebben gehad (Verwijs & Lünemann, 2012);	X

Sociale vaardigheden (Vagi et al., 2013; Verwijs & Lünemann, 2012);	✓
Financiële onafhankelijkheid (Verwijs & Lünemann, 2012).	X
Relatiefactoren:	Te beïnvloeden?
Goed kunnen uitpraten van spanningen en conflicten (Verwijs & Lünemann, 2012);	✓
Erkenning van geweld door slachtoffer (Verwijs & Lünemann, 2012).	✓
Contextuele factoren:	Te beïnvloeden?
Hebben van sociale steun, inclusief van familie en vrienden (Capaldi et al., 2012; Verwijs & Lünemann, 2012);	✓
Goed sociaal netwerk (Verwijs & Lünemann, 2012).	✓